Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!

ЗВЯЗДА

22 чэрвеня 1991 г. СУБОТА

№ 121 (21649)

Цана 10 кап

Газета выдаецца са жніўня 1917 года

Орган Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Беларусі, Вярхоўнага Савета і Савета Міністраў Беларускай ССР

1941

І выстаялі, і перамаглі...

Гісторыя і лёс кожнага народа вытканы не толькі светлымі колерамі. Ёсць ніці і іншых адценняў. Адна з самых трагічных дат — пачатак Вялікай Айчыннай вайны савецкага народа супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў, 50-годдзе якой спаўняецца сёння.

Кожны з 1.418 дзён усенароднага супрацьстаяння чужынцам стаў экзаменам, жорсткім выпрабаваннем для кожнага жыхара Саюза ССР. Няма ў нас горада, мястэчка, сяла, сям'і, якія б не апаліла бязлітаснае полымя вайны, што самым жудасным чынам прайшло праз лёс кожнага.

Мы ўсе нешта страцілі, мы ўсе нешта здабылі, бо такой еднасці народа, такога ўздыму масавага патрыятызму, такой самаадданасці і самаахвярнасці, такой веры ў перамогу яшчэ не бачыў свет.

Кожны разумеў, што, абараняючы сваю годнасць чалавекам звацца, ён засцерагае іншых ад злоснай будучыні, якую рыхтаваў фашызм. У сакрэтнай інструкцыі «Ольдэнбург» адзначалася, што «...многія мільёны людзей стануць лішнімі, яны павінны будуць памерці». Яшчэ далей пайшлі верхаводы фашыстаў у цыркуляры «Ост». Там дэталёва распісвалася, колькі людзей і калі знішчыць, колькі перасяліць за Урал. Было канкрэтна ўказана, якая армія арыйцаў павінна быць накіравана на захопленыя тэрыторыі ў якасці каланізатараў, якія гарады засяліць толькі немцамі, а якія зусім знішчыць.

Яны і здзяйснялі сваю крывавую задуму. Напамінак аб гэтым — беларуская Хатынь і сотні падобных ёй толькі ў нашай рэспубліцы.

Людзі ўсіх нацыянальнасцей СССР, з'яднаўшыся, адолелі фашызм.

Велізарны ўклад ва ўсенародную перамогу ўнесла Беларусь. Слава абаронцаў Брэсцкай крэпасці, гераічныя дні і ночы бітвы за Магілёў, неўміручая партызанская эпапея,— усё гэта навекі ўвойдзе ў гісторыю барацьбы народа за сваё існаванне і свае жыццёвыя правы. Далёка за межамі Беларусі гучаць авеяныя легендай імёны Віктара Талаліхіна і Мікалая Гастэлы, Міхаіла Сільніцкага і Рымы Шаршнёвай, падпольшчыкаў Мінска і Обалі, — соцень тысяч іншых патрыётаў, якія наблiжалі Дзень Перамогі.

Пастанова
Вярхоўнага Савета Беларускай ССР

АБ АБВЯШЧЭННІ 22 ЧЭРВЕНЯ ДНЁМ УСЕНАРОДНАЙ ПАМЯЦІ АХВЯР ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

Вярхоўны Савет Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі **пастанаўляе:**

1. Абвясціць 22 чэрвеня днём усенароднай памяці ахвяр Вялікай Айчыннай вайны.

2. У 14 гадзін у гэты дзень па ўсёй рэспубліцы аб'явіць мінуту маўчання.

3. Прапанаваць народным дэпутатам Беларускай ССР і народным дэпутатам мясцовых Саветаў паўсямесна ўключыцца ў правядзенне мерапрыемстваў, прымеркаваных да 50-годдзя пачатку Вялікай Айчыннай вайны, арганізацыі ўсенароднай барацьбы з фашысцкімі захопнікамі на зямлі Беларусі, далучыцца да правядзення маршу міру «Братэрства».

Старшыня Вярхоўнага Савета Беларускай ССР
М. ДЗЕМЯНЦЕЙ.

21 чэрвеня 1991 г.
г. Мінск.

Зварот Прэзідэнта СССР
у сувязі з 50-годдзем пачатку вайны

Дарагія суайчыннікі! Я звяртаюся да вас у пярэдадзень гадавіны трагічнай падзеі ў гісторыі нашай Радзімы. Паўстагоддзя назад, на досвітку 22 чэрвеня 1941 года, у жыццё савецкіх людзей уварвалася вайна. Фашысцкая Германія вераломна напала на СССР.

Вайна загубіла 27 мільёнаў жыццяў савецкіх людзей, ператварыла ў руіны тысячы гарадоў і вёсак, сцерла з твару зямлі выдатныя помнікі культуры. Прайшлі дзесяцігоддзі, выраслі новыя пакаленні, для якіх тая вайна—далёкая гісторыя. Але сумленне і пачуццё абавязку перад тымі, хто загінуў і перажыў вайну, ніколі не дазволяць забыць гэту страшную і гераічную старонку ў летапісе нашай многанацыянальнай дзяржавы. Горыч і смутак назаўсёды ўвайшлі ў памяць мільёнаў людзей.

Мы заўсёды будзем памятаць аб першых, ракавых днях вайны, днях адступлення і цяжкіх паражэнняў. Аб тых, хто прыняў на сябе першы ўдар агрэсара — змагаўся ў Брэсцкай крэпасці, на Бярэзіне, пад Ельняй, у Смаленску, затрымаў рух ворага ў Ліепаі і на Заходняй Дзвіне, адстаяў Ленінград, абараняў Адэсу і Севастопаль, насмерць стаў ля сцен сталіцы. Без іх самаахвяравання і стойкасці не было б разгрому фашысцкіх войск пад Сталінградам і на Курскай дузе. Не было б і Перамогі ў 45-м.

Мы схіляем галаву перад мільёнамі тых, хто прыняў смерць у Вялікай Айчыннай вайне. І перад тымі, аб кім ведаем, і перад тымі, хто залічаны ў спісы «прапаўшых без вестві». Усё менш сярод нас франтавікоў і тых, хто паўгалодны дняваў і начаваў ля станкоў, сеяў і ўбіраў збожжа, вадзіў пад бомбамі паязды і грузавікі, ратаваў раненых на полі бою і ў тыле. Нізкі ім усім паклон. Дзяржава і грамадства павінны выканаць свой неаплатны доўг перад гэтымі людзьмі, падтрымаць іх у няпростым сёння жыцці.

У гэты дзень я звяртаюся да воінаў Савецкай Арміі і Флоту: будзьце дастойнымі герояў Айчыннай вайны, захавайце ў армейскім асяроддзі традыцыі франтавой таварыскасці, многанацыянальнага брацтва. Савецкая Армія была і застаецца плоццю ад плоці народа. Народ і дзяржава, якія паважаюць сябе, павінны паважаць чалавека ў ваеннай форме, клапаціцца аб яго прэстыжы, матэрыяльным становішчы, сацыяльнай абароненасці. Гэта — агульнасаюзная, агульнанародная адказнасць.

Дні і ночы вайны ў дэталях апісаны гісторыкамі, у літаратуры і мастацтве адлюстраваны яе будні і галоўныя падзеі, услаўлены подзвіг герояў. Многа сказана аб уроках вайны—яны яшчэ не раз будуць прадметам аналізу і роздуму. Сёння я хацеў бы сказаць толькі аб адным—аб галоўным фактары нашай Перамогі. Гэта—небывалае па сіле і ахопу згуртаванне савецкага грамадства. Вядома, не трэба спрашчаць. Не ўсе вытрымалі, былі баязліўцы, карысталюбцы, здраднікі. Але дзесяткі мільёнаў аб'ядналіся і аддалі ўсё, што маглі, для абароны роднага дома, сваёй многанацыянальнай дзяржавы. Людзі розных нацыянальнасцей і рознага сацыяльнага становішча, камуністы і беспартыйныя, атэісты і веруючыя—яны аддалі ўсё, што маглі, на алтар Перамогі.

Гэта і цяпер—вялікі маральны ўрок для ўсіх нас. Вядома, жывём мы ў іншы час, задачы перад намі іншыя. Але, каб справіцца з імі, нам, як і тады, патрэбны ў першую чаргу салідарнасць і згуртаванасць, адзіная воля і адказнасць за лёс Радзімы. Інакш не дапамогуць ніякія праграмы, нават самыя прадуманыя і навукова абгрунтаваныя.

Дзень 22 чэрвеня напамінае аб салідарнасці і ў больш шырокім, міжнародным плане. У хуткім часе пасля пачатку гітлераўскага нашэсця на нашу краіну была зразумета неабходнасць саюзніцкіх адносін паміж СССР і дэмакратычнымі дзяржавамі Захаду. Адчуванне, што ад зыходу вайны на Усходнім фронце залежыць лёс цывілізацыі, сілкавала тую салідарную агульнасусветную сілу, якая ў выніку і нанесла паражэнне фашызму. Перамога антыгітлераўскай кааліцыі адкрыла перад чалавецтвам унікальны шанц для сумеснага руху наперад да новага, дэмакратычнага сусветнага парадку. З гэтага нарадзілася ідэя Арганізацыі Аб'яднаных Нацый. У яе Статуце сказана, што яна ствараецца для падтрымання міру, ліквідацыі палітычных, эканамічных і сацыяльных прычын вайны.

На жаль, гэты шанц быў упушчаны, маральна-палітычны капітал яднання народаў і дзяржаў растрачаны ў «халоднай вайне». Толькі цяпер, праз дзесяцігоддзі, перажыўшы ядзерную гонку, мы ўсвядомілі, што мір не можа асноўвацца на сіле. І пачалі разам будаўніцтва новага міжнароднага парадку.

Велізарны ўклад у гэты гістарычны паварот унеслі дзве дзяржавы, якія былі галоўнымі праціўнікамі ў той вайне, — СССР і Германія. І я хачу, каб іменна ў гэты дзень, 22 чэрвеня, мяне пачулі не толькі савецкія людзі, але і ўсе немцы.

Грамадзяне Аб'яднанай Германіі павінны ведаць, што мы цвёрда сталі на шлях сапраўднага прымірэння паміж нашымі вялікімі народамі. Верым, што савецка-германскія адносіны, якія маюць такое вялікае значэнне для абстаноўкі ў Еўропе і ў свеце, стануць прыкладам сапраўднага добрасуседства і партнёрства.

Дарагія суграмадзяне! Я ўпэўнены, што 22 чэрвеня ўсюды ў нашай краіне людзі, успамінаючы тых, хто змагаўся за Радзіму, прыйдуць да магіл і помнікаў савецкім воінам, ускладуць кветкі.

Наш чалавечы абавязак, даніна традыцыі нашых продкаў —праявіць клопаты і аб магілах замежных грамадзян, якія загінулі ў той вайне.

Прапаную 22 чэрвеня прыспусціць Дзяржаўныя флагі.

Няхай гэты дзень будзе для нас і ў далейшым Днём памінання загінуўшых на вайне і пашаны, неаплатнай удзячнасці ветэранам.

Няхай будзе ён днём салідарнасці людзей і народаў, іх згоды і згуртавання дзеля будучыні, дзеля міру на Зямлі.

Асабістае

НЕ СТРАЛЯЙЦЕ Ў СВЕТЛЫ ПОМНІК!

У паміраючай маёй вёсцы ён кожны раз сустракае мяне першым. Задрэмле, натаміўшыся, мама, забавіцца за бясконцымі справамі бацька, а ён прыветна, нязменна і нястомна свеціць светлаю сваёю паставай — Белы помнік на шэра-сталёвым фоне.

Тонкі профіль, просты адкрыты твар — зусім юны, спакойна-чысты, быццам многа-многа наперадзе добрага, шчаслівага, светлага. Таго, на што ўсе мы разлічваем, ідучы ў жыццё.

Страшна нават уявіць, што станецца з гэтым тварам, з гэтай юнай душою, маладым целам літаральна праз некалькі месяцаў. Светлы помнік перад маім домам — не бязлікі стандартна-халодны манумент воіну-вызваліцелю, якія мы так любім узводзіць паўсюдна. Тут назаўсёды застаўся Панамароў Пётр Ціханавіч, 1924 года нараджэння. Летам сорак першага яму споўнілася семнаццаць... У дзевятнаццаць ён стаў Героем. Пасмяротна.

У кароткай энцыклапедычнай даведцы ўся ягоная біяграфія ўмясцілася ў адзінаццаць радкоў. Ды і там — найбольш пра колькасць «адбітых танкавых контратак праціўніка...»

Толькі пакахаўшы, разумееш усю трагедыю няспраўджаных, жорстка адабраных надзей, па-жывому адарваных адно ад другога сэрцаў.

Толькі нарадзіўшы дзіця, разумееш, як страшна, ненатуральна, безвыходна — да немага крыку — яго губляць.

Толькі адчуўшы — не свядомасцю, а нечым самым глыбокім, трывожна-сумным у душы — тую непазбежную мяжу, што адбярэ самых дарагіх людзей, уяўляеш боль ад дачасных страт.

Вайна забівала іх тысячамі і мільёнамі — каханых, дзяцей, бацькоў. Ці жыве ў нас хоць маленькая часцінка жывога і глыбокага — не параднага, не аблітага шматколернасцю салютаў — разумення народнай, нацыянальнай, чалавечай трагедыі!

...Перад сёлетнім святам Перамогі выбралася на высокі бераг хуткай і плыннай Проні — туды, дзе трымаў апошнюю сваю абарону юны артылерыст Пётр Панамароў. За паўвека не вылечылася зямля — спаласавана ўздоўж і ўпоперак траншэямі, акопамі, зямлянкамі: фронт стаяў тут двойчы — у сорак першым і ў сорак трэцім. Але на гэты раз не пазнала знаёмых мясцін: усё перакапана. Хлапчукі шукалі снарады і порах... Страшны занятак, але не менш страшным было і другое: побач з пустымі гільзамі ад снарадаў і патронаў рассыпаліся чалавечыя косткі. Чарапы. Каскі — нашы, з чырвонай зорачкай. Хлапчукам яны аказаліся непатрэбнымі. Хлапчукам гуляць у вайну. Слухаць у школе пра подзвіг і патрыятызм. Мы расцём патрыётамі. Мы расцём патрыётамі!

Пятра Панамарова расстрэльвалі неаднойчы. Забіваць яго пачалі ў 37-ым, калі пад сваімі кулямі ляглі тыя, хто мог навучыць прафесіянальнаму воінскаму майстэрству зусім яшчэ хлапчука, выпраўленага супраць жалезнай моцы ворага, хто мог таленавіта распарадзіцца сілай наяўнай зброі і ваеннай тактыкі. Потым яго расстраляў фашыст.

Ён абараніў гэты край — пяшчотны рускі юнак з русаю галавой. Сваёй зямлі мы не збераглі самі — злым палыновым попелам засыпала яе ўсю, да апошняй пядзі, чорная красавіцкая навала 86-га. Галовы жывых і магілы мёртвых. Юны артылерыст сваім жыццём і сваёй узвышанай смерцю паказаў нам: слабых ва ўсе часіны трэба абараняць. Ці пастуціць моцная дзяржава гэтак жа высакародна да абдзеленых лёсам — каторы раз! — сваіх грамадзян! Вось у чым твае ўрокі, Пятро.

Бо тыя хлапчукі, якіх упарта ахопліваюць патрыятычным выхаваннем, і самі аказаліся безабароннымі перад бядою.

Дзесьці будуць сёння шматтысячныя ўрачыстасці — жалобныя мітынгі. З'едзецца свет у слаўны наш Брэст, асвеціцца салютам гераічны Мінск. Ім пашанцавала болей — знайшліся таленавітыя пісьменнікі, што прапусцілі людскія лёсы і боль праз свае душы, зрабілі герояў бліжэйшымі да нас. А Магілёў! А сотні вялікіх і маленькіх нашых райцэнтраў, безліч высотаў!

... Я еду да сціплага помніка на ўскрайку поля. Ён зноў сустрэне мяне першым — рускі хлопец з далёкай Волгі. Чысты твар, ясныя вочы, адкрытае для дабрыні сэрца. Паглядзіце, людзі: гэта мы перад сорак першым...

Людміла РЫЖАНКОВА.

1991

ВЕТЭРАНЫ Ў МАЛАДЫМ СТРАІ

БРЭСТ, 21 чэрвеня. (БЕЛТА). Песні ваеннага часу гучалі сёння ў размяшчэнні часцей Брэсцкага гарнізона. Іх разам спявалі цяперашнія воіны і ветэраны Вялікай Айчыннай, якія прыбылі да іх на сустрэчу. Старым салдатам паўвека назад давялося прыняць на Прыбужскай зямлі свой першы бой, страціць тут нямала дарагіх сяброў.

Сумны юбілей сабраў у Брэсце больш як 600 абаронцаў легендарнай цытадэлі, удзельнікаў баёў у прыгранiччы з розных куткоў краіны. Хлебам-соллю, нізкім паклонам іх сустракалі працоўныя горада. Музыкай духавых аркестраў і роўным салдацкім строем — тыя, хто цяпер нясе ратную эстафету старэйшага пакалення. Салдаты і афіцэры запрасілі сваіх гасцей у музей баявой славы, паказалі чырвоныя куткі, казармы, пачаставалі салдацкай кашай. З цікавасцю азнаёміліся былыя франтавікі з узорамі сучаснай ваеннай тэхнікі, цёпла ўспаміналі сваю зброю саракавых гадоў, якой у першыя часы вайны ім давялося адбіваць раптоўны націск ворага. І хоць многіх сучасных машын, ракет, рыштунку ім бачыць яшчэ не даводзілася, але гутаркі маладых і старых вяліся пры поўным узаемаразуменні, з веданнем справы.

— Такія сустрэчы запамінаюцца надоўга, — сказаў афіцэр Брэсцкага гарнізона Сяргей Кузняцоў. — Мы далучыліся да жывой памяці нашай гераічнай гісторыі, да неўміручага подзвігу бацькоў і дзядоў. Іх мужнасць, беззапаветнае служэнне Айчыне — сёння прыклад для воінаў, якія ахоўваюць мірнае жыццё людзей.

У заключэнне сустрэчы — фатаграфіі на памяць. Яны папоўняць экспазіцыі музеяў баявой славы, асабістыя альбомы воінаў і ветэранаў.

Сёння ж у другой палавіне дня ў грамадска-палітычным цэнтры адбылася сустрэча ветэранаў з кіраўнікамі горада і вобласці. Былі ўручаны баявыя ўзнагароды ветэранам Вялікай Айчыннай вайны. Два ордэны Славы і два медалі «За адвагу» знайшлі сваіх уладальнікаў праз паўвека. Франтавікам іх уручыў член Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР, старшыня Камісіі па законнасці, пытаннях нацыянальнай бяспекі, абароны і барацьбы са злачыннасцю М. Грыб.

На гэтай сустрэчы выступіў член Палітбюро ЦК КПСС, першы сакратар ЦК КПБ А. Малафееў.

Затым госці прынялі ўдзел у адкрыцці мемарыяльнай дошкі на вуліцы Героя Савецкага Саюза маёра Гаўрылава — аднаго з кіраўнікоў абароны Брэсцкай крэпасці. Мемарыяльны знак быў адкрыты таксама на месцы баёў 131-га артпалка на тэрыторыі цытадэлі.

Ва ўрачыстасцях прынялі ўдзел таксама сакратар ЦК КПБ А. Русецкі, старшыня Беларускага рэспубліканскага савета ветэранаў вайны і працы А. Андрэеў.

Прадпрымальнікі супраць кааператараў, або Развод па-бізнесменску?

На фоне пасяджэнняў Вярхоўнага Савета рэспублікі гэта падзея не такая прыкметная. І тым не менш: 19 чэрвеня адбыўся ўстаноўчы з'езд саюза прадпрымальнікаў БССР. Такім чынам, у грамадска-палітычным атласе рэспублікі з'явілася яшчэ адна арганізацыя, з якой трэба звязваць надзеі на развіццё прадпрымальніцтва, бізнесу.

Учора на прэс-канферэнцыі для журналістаў, прысвечанай гэтай падзеі, прэзідэнт новага саюза У. Карагін адзначыў, што яны будуць садзейнічаць ураду ў раздзяржаўленні і прыватызацыі, наладжванні рыначнай інфраструктуры, аказваць усялякую дапамогу прадпрымальнікам, у тым ліку і фінансавую (за кошт сродкаў Беларускага філіяла Савецкага фонду развіцця і падтрымкі малых прадпрыемстваў), у стварэнні страхавых таварыстваў, аўдытарскіх фірм і г. д. У планах таксама «наступленне на фронце эканамічнай непісьменнасці», садзейнічанне таварыству спажыўцоў, стварэнне (на гэта варта звярнуць асаблівую ўвагу) бюро па працаўладкаванню...

Па словах У. Карагіна, члены новага саюза мяркуюць нямала ўвагі ўдзяліць пытанням... маралі: яны збіраюцца строга сачыць за чысцінёй сваіх радоў, чысцінёй новага бізнесу.

(Заканчэнне на 3-й стар.).

ЧАС ПАДПІСАННЯ У ДРУК: ПА ГРАФІКУ 21.05, НУМАР ПАДПІСАНЫ У 21.05.

НАПЯРЭДАДНІ І СПАЧАТКУ

«Круглы стол» у Інстытуце гісторыка-палітычных даследаванняў аб пачатку вайны

Адкрыў пасяджэнне вядучы, доктар гістарычных навук, прафесар Р. Платонаў: У даследчыкаў, якія займаюцца ваеннай праблематыкай, склаліся пэўныя падыходы, нейкая схема аналізу тых трагічных падзей, якімі адзначаны пачатак Вялікай Айчыннай вайны савецкага народа супраць гітлераўскай Германіі.

Мы маглі б кіравацца гэтай схемай і сёння, і гаварыць было б аб чым, таму што з кожным днём абнародуюцца ўсё новыя і новыя дакументы, што сведчаць: многія падзеі пярэдадня 22 чэрвеня 1941 г. дагэтуль застаюцца ахутанымі таямніцай для гісторыкаў. Але ўсё ж хацелася б перавесці дыскусію ў плоскасць канкрэтнай размовы аб тым, як бачацца з пункту погляду сучаснага ўзроўню ведаў абстаноўка перадваеннага часу, першыя гадзіны і дні вайны на фоне нашай рэспублікі, якая апынулася на вастрыні галоўнага ўдару фашысцкіх армій.

Зададзімся пытаннем, ці адчувалі ўсё ж у нас, у Беларусі, непазбежнасць уварвання! Ці рыхтаваліся ў рэспубліцы да вайны! Чаму так няўдала склаліся першыя бітвы для войск Заходняй асобай ваеннай акругі, якая заўсёды ў краіне лічылася ў радзе лепшых! Як успрыняў паведамленне аб пачатку вайны ЦК КПБ! Я ні ў якім выпадку не стаўлю пад сумненне тую ролю, якую адыграла Кампартыя Беларусі па мабілізацыі народа рэспублікі на адпор агрэсару. Але ўсё ж, ці была спачатку разгубленасць, ці адразу пайшло ўсё гладка! Як насельніцтва рэспублікі сустрэла і пачатак вайны, і ўварванне акупантаў!

А. ТОЗІК, кандыдат гістарычных навук, дацэнт: Я павінен сказаць, што ў распараджэнне гісторыкаў пакуль не паступіла хоць колькі-небудзь прыкметных масіваў невядомых фактаў, і тое новае, што адбываецца ў гістарычнай навуцы, заключаецца ў асноўным у пераасэнсаванні ўжо знаёмых нам падзей і з'яў. На жаль, няжжытыя дагэтуль адназначныя ацэнкі, вузкасць і аднабаковасць базы крыніц, недахоп, калі не сказаць больш, метадалагічнай культуры часцей за ўсё становяцца асновай таго, што пераасэнсаванне зводзіцца ад пераходу ад усеагульнага і абсалютнага ўхвалення мінулага да яго ацэнкі са знакам мінус. Такая крайнасць не менш небяспечная, чым ранейшыя ўяўленні, асабліва для пакалення, што ўступае цяпер у жыццё.

На маю думку, у нас няма падстаў для сур'ёзных, прынцыповых перамен у галоўных вывадах. Змены, хутчэй за ўсё, будуць насіць дадатковы, удакладняючы характар, выходзячы за межы вузкакласавага палітычнага падыходу, арыентуючыся на сучасныя ўяўленні аб вечных каштоўнасцях чалавечага жыцця.

НЕПАЗБЕЖНАСЦЬ ВАЙНЫ БАЧЫЛІ, РЫХТАВАЛІСЯ, АЛЕ...

У. ЛЕМЯШОНАК, доктар гістарычных навук: Трэба рашуча адкінуць версію, быццам краіна не рыхтавалася да вайны. Ваенная сутычка з імперыялізмам лічылася непазбежнай (у 30-я гады называлі канкрэтна з кім — германскім фашызмам, пра гэта пісалі адкрыта, былі кінафільмы, кнігі і г. д.), да яе рыхтавалі насельніцтва. Спашлюся на дастаткова пераканаўчыя, на мой погляд, паказчыкі напрамку індустрыяльнага развіцця: расходы на абарону СССР у першай пяцігодцы раўняліся 5,5 працэнта ад дзяржбюджэту, у другой — 12,7, а ў трэцяй планаваліся на ўзроўні 26,4.

А як расцаніць меры па павышэнню мабілізацыйнай гатоўнасці прамысловасці, узмацненню арганізаванасці і дысцыпліны, у тым ліку пастанову СНК СССР, ЦК ВКП(б) і ВЦСПС ад 28 снежня 1938 г., накіраваную на ўзмацненне працоўнай дысцыпліны, барацьбу з дэзарганізатарамі вытворчасці, летунамі, прагульшчыкамі? У калгасах былі ўстаноўлены абавязковыя нормы выпрацоўкі працадзён. Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР ад 26 чэрвеня 1940 г. былі ўведзены 8-гадзінны рабочы дзень (замест 7-гадзіннага) і 6-дзённы рабочы тыдзень. Тым жа Указам забараняўся самавольны ўход рабочых і служачых з прадпрыемстваў і ўстаноў. Была ўстаноўлена крымінальная адказнасць за прагул і самавольнае пакіданне работы.

З лета 1940 г. у краіне існавала суровая, небывалая ва ўмовах мірнага часу дысцыпліна. Рашэнні былі жорсткія нават па тым часе.

Можна прывесці дастаткова шмат фактычнага матэрыялу, які паказвае вялікую абаронна-патрыятычную работу Асаавіяхіма, Таварыства Чырвонага Крыжа, Наркамата аховы здароўя, партыйных, камсамольскіх арганізацый. Пры сельсаветах ствараліся асаавіяхімаўскія пасты паветранага назірання, якіх к лютаму 1941 г. было 664. ЦК КП(б)Б 26 мая 1941 г. прымае рашэнне «Аб арганізацыі на тэрыторыі Беларусі пастаянных груп і атрадаў па знішчэнню авіядэсантаў праціўніка». У адпаведнасці з пастановай ЦК у пачатку 1941 г. у большасці раёнаў рэспублікі праводзіліся ваенна - тактычныя вучэнні. Толькі ў Смалявіцкім і Чэрвеньскім раёнах у іх удзельнічала 15 тыс. чалавек. Шырокаму разгортванню абаронных мерапрыемстваў садзейнічалі створаныя ў 1939 годзе ў партыйных і камсамольскіх органах ваенныя аддзелы.

М. ШУМЕЙКА, кандыдат гістарычных навук: Я хацеў бы дадаць, што ўрад рэспублікі, сапраўды, нямала рабіў для ўмацавання абараназдольнасці заходніх рубяжоў. Акрамя выдзялення з рэспубліканскага бюджэту сродкаў на стварэнне процiпаветранай абароны ў гарадах Заходняй Беларусі, на вучэнні па адпрацоўцы прыёмаў абароны ад паветраных налётаў, ваенную перападрыхтоўку кіруючых партыйных, савецкіх, гаспадарчых работнікаў і іншыя меры ваеннаабароннага характару і патрыятычнага выхавання, пад кантролем ЦК КП(б)Б, партыйных органаў пастаянна знаходзілася будаўніцтва ўмацаваных раёнаў.

Р. ПЛАТОНАЎ: У другім нумары навукова - інфармацыйнага бюлетэня «Партийный вестник», які з гэтага года рыхтуецца інстытутам, мы змясцілі шэраг дакументаў да 50-годдзя пачатку Вялікай Айчыннай вайны. У іх ліку дакладная запіска і пісьмо першага сакратара ЦК КП(б)Б П. К. Панамарэнкі І. Сталіну: «Аб стане будаўніцтва ўмацаваных раёнаў і неабходных мерах дапамогі» ад 9 чэрвеня 1941 г. і «Аб ходзе аэрадромнага будаўніцтва ў Беларусі» ад 20 чэрвеня 1941 г. У іх прыводзяцца такія даныя. За красавік і май 1941 г. забетанiравана 217 абарончых збудаванняў (127,7 прац. ад задання Генштаба); акрамя 550 наяўных на граніцы забетанаваных збудаванняў, пабудавана 909 збудаванняў палявога даўзмацнення; акрамя аэрадромаў, якія ўзводзіліся па лініі НКУС, было разгорнута будаўніцтва 39 аэрадромаў і пачата падрыхтоўка да стварэння яшчэ 34.

Але не гэта было галоўным у запісцы і пісьме. Асноўную ўвагу Сталіна іх аўтар прыцягваў да неразбярыхі, нерастаропнасці, парушэнняў планаў паставак узбраення, зрыву намечаных тэрмінаў здачы аб'ектаў, нізкай якасці работ. І, зразумела, прапаноўваў меры па ўвядзенню работ у нармальны графік, узмацненню дапамог з боку рэспублікі.

М. ШУМЕЙКА: На жаль, таго, што рабілася, аказалася яўна недастаткова. Акрамя фармальнага, у многіх выпадках, падыходу наогул дрэнна ўлічваліся сілы патэнцыяльнага праціўніка. Негатыўную ролю адыграў зыходзячы з Цэнтра і ўзмоцнена раздуты на месцах вобраз «непераможнай Чырвонай Арміі». Тая лёгкасць, з якой прайшоў паход у Заходнюю Беларусь і Заходнюю Украіну, здавалася, пацвярджала гэты тэзіс. Гэта выклікала ў насельніцтва пачуццё самазаспакоенасці.

У цэлым, калі меркаваць па захаваных дакументах пярэдадня вайны, сведчаннях удзельнікаў і відавочцаў падзей таго часу, грамадска - палітычная абстаноўка ў рэспубліцы характарызавалася раздвоенасцю свядомасці яе насельніцтва, пэўнай збянтэжанасцю пачуццяў у людзей, нарастаючай трывогай, чаканнем небяспекі, асабліва ў заходніх раёнах. З аднаго боку, афіцыяльная прапаганда запэўнівала, што вайны не будзе, што чуткі пра яе зыходзяць з варожых крыніц, распаўсюджваюцца панікёрамі. Чаго варта было толькі адно паведамленне ТАСС ад 14 чэрвеня 1941 г., якое выклікала збянтэжанасць у розумах і ваенных, і многіх людзей, неразуменне таго, што адбываецца! А да гэтага быў дагавор аб ненападзенні, падпісаны ў Маскве 23 жніўня 1939 г., які з'яўляецца і сёння прадметам бурных дыскусій, вядомы цяпер і сакрэтны дадатковы пратакол да яго. Было і заігрыванне з Германіяй. А з другога боку, у пагранічных, ды і не толькі пагранічных войсках, людзі мелі і іншую інфармацыю, якая паступала з-за Буга. Бачылі затрыманых дыверсантаў, перабежчыкаў, са страхам глядзелі на залятаўшыя на нашу тэрыторыю самалёты з чорнымі крыжамі.

Па-рознаму ўспрымаліся і заключаныя з Германіяй дагаворы: адны — з недаўменнем, другія — з непрыязнасцю. Апошняя, зразумела, адкрыта не выказвалася, бо ў памяці яшчэ былі свежыя рэпрэсіі 1937—1938 гадоў. І ўсё ж пісьмы (і не адзінкавыя), якія перахоплівалі органы дзяржбяспекі, гаварылі пра тое, што многія ў рэспубліцы ставілі пад сумненне мэтазгоднасць супрацоўніцтва з фашысцкай Германіяй, бачылі ў ім не толькі падрыў прэстыжу Савецкага Саюза, але і прамую пагрозу яго бяспецы, свайму жыццю. Аб блізкай вайне гаварылі ўсюды, цыркуліравалі чуткі пра дзень яе пачатку. Раслі чэргі за хлебам, соллю, запалкамі, адзеннем.

У. ЛЕМЯШОНАК: Ці ведалі аб гэтым у ЦК КП(б)Б?

М. ШУМЕЙКА: Безумоўна, ведалі. Туды сцякалася разнастайная інфармацыя, уключаючы і спецпаведамленні. Я назаву толькі дакладную запіску нам. наркома дзяржбяспекі БССР С. Духовіча аб падрыхтоўцы фашысцкай Германіяй нападзення на СССР (ад 11 чэрвеня 1941 г.), спецпаведамленне разведаддзела штаба Заходняй асобай ваеннай акругі аб гэтым жа (ад 3 чэрвеня 1941 г.). А хіба не аб занепакоенасці сведчыць разгляд 14 мая 1941 г. на пасяджэнні бюро ЦК КП(б)Б даклада камандуючага войскамі акругі генерала арміі Д. Р. Паўлава «Аб абстаноўцы на граніцы і стане войск акругі». І рашэнне было прынята, прычым аб выніках П. Панамарэнка па тэлефоне далажыў Сталіну. Паводле сведчання тагачаснага сакратара ЦК па кадрах М. Аўхімовіча, які ўдзельнічае ў нашым абмеркаванні, размова цягнулася да 40 мінут. Як жа адрэагаваў Сталін? Ён сказаў—усё, пра што паведаміў Панамарэнка, — гэта спробы справакаваць вайну, таму на правакацыі не паддавацца, не панікаваць, трымаць нервы ў кулаку, нападзення Германіі не будзе.

Можа быць, таму ЦК і накіраваў у Беласток групу сваіх адказных работнікаў, якая, арыентуючыся на ўстаноўкі зверху, супакойвала насельніцтва вобласці?

Ці не ў гэтым прычына таго, што, нягледзячы на рэальныя меры па падрыхтоўцы да вайны, і войскі акругі, і жыхары рэспублікі аказаліся засцігнутымі знянацку нападзеннем? Напэўна, час ужо адкінуць міф аб раптоўнасці вайны.

У. ЛЕМЯШОНАК: Я б мог прывесці нямала сведчанняў таго, што раптоўнасці нападзення, па сутнасці, не было. Савецкія ваенныя разведчыкі, дыпламатычныя работнікі, сумленныя людзі з-за рубяжа, якія спачувалі краіне, шырокую неабходную інфармацыю, аж да назвы дня і гадзіны нападзення, паведамілі ў Маскву, і яна лягла на стол Сталіна. Толькі ў яго былі свае ўяўленні аб усім, што адбывалася. І знаходзіліся тыя, хто яму «падыгрываў», і з яго акружэння, і з кіраўніцтва ваеннай разведкі, з Генеральнага штаба. Але, перш за ўсё, з ведамства Берыя, які абяцаў «сцерці ў лагерны пыл» тых, хто, як ён пісаў Сталіну, з'яўляецца «памагатымі міжнародных правакатараў, якія жадаюць пасварыць нас з Германіяй».

Р. ПЛАТОНАЎ: У заключэнне гэтай часткі дыскусіі хацелася б сказаць наступнае.

Даследчыкі ўсё больш схіляюцца да вываду аб тым, што напярэдадні вайны вялася буйная ваенна - палітычная гульня, і ўсе праходзіўшыя падзеі, заключаныя дагаворы, заявы і г. д. укладваліся ў яе правілы. І Сталін, і Гітлер, запэўніваючы адзін аднаго ў асабістых сімпатыях, у той жа час цвёрда ведалі, што смяротная сутычка непазбежна.

Сталін, разумеючы негатоўнасць краіны і арміі да вайны, у тым ліку і па яго асабістай віне, усімі сіламі імкнуўся адцягнуць сутыкненне хоць бы да 1942 года, нават быў гатовы пайсці ў імя гэтага на «новы Брэст». Яго палохала небяспека, што генералы самі развяжуць ваенныя дзеянні. Вядомы пісьменнік В. Пікуль у сваім апошнім рамане-роздуме «Барбароса» прыводзіць факты, калі чырвонаармейцам на заходняй граніцы выдаваліся да вінтовак халастыя патроны. Інакш не дай Бог адбудзецца выпадковы стрэл! Да таго ж разлік будаваўся на тым, што спачатку Германія нападзе на Англію. Гітлер жа баяўся ўпусціць час.

У канчатковым выніку Гітлеру ўдалося «перайграць» Сталіна. Але, выйграўшы спачатку, ён прайграў па вялікаму рахунку—усю вайну. Стратэгічны выйгрыш аказаўся за Сталіным. Але якой цаной! Гэта цана — 26—27 мільёнаў жыццяў савецкіх людзей, у тым ліку 8,7 мільёна загінуўшых на палях бітваў, памёршых ад ран, загінуўшых у фашысцкіх концлагерах.

БЫЛІ НЕ ТОЛЬКІ АГУЛЬНЫЯ, АЛЕ І ЗУСІМ КАНКРЭТНЫЯ ПРЫЧЫНЫ ВАЕННЫХ ПАРАЖЭННЯЎ

У. ЛЕМЯШОНАК: Вядома, што ўжо ў самым пачатку вайны войскі Заходняй асобай ваеннай акругі (з 22 чэрвеня — Заходняга фронта), якія прыкрывалі адзін з галоўных стратэгічных напрамкаў на шляхах уварвання гітлераўскіх армій, панеслі вялікія страты ў людзях і тэхніцы. З 44 дывізій 24 былі разбіты, астатнія пазбавіліся да палавіны асабовага саставу і ўзбраення, а ВПС—1797 самалётаў.

Што ж прывяло да такой катастрофы? Па сваёй жа колькасці і магутнасці акруга ўступала толькі Кіеўскай — у ёй налічвалася 672 тыс. байцоў і камандзіраў, на ўзбраенні было 10 тыс. гармат і мінамётаў, 2,2 тыс. танкаў, хоць і ўстарэлых узораў, 1,9 тыс. самалётаў, з іх 424 новыя. Акрамя гэтага, на заходніх рубяжах Беларусі размяшчалася 11 пагранічных атрадаў, якія мелі 19,5 тыс. чалавек. Сіла, як бачым, вялікая. І, тым не менш, ужо на шосты дзень вайны вораг быў у сталіцы рэспублікі.

Прычын, зразумела, многа, і поўнага аналізу іх яшчэ няма. Гісторыкі, карыстаючыся новымі дакументамі, толькі-толькі падыходзяць да яго.

Ваенныя спецыялісты ўказваюць на тое, што да пачатку вайны большасць злучэнняў гэтай вялікай масы войск, а таксама ўся 13-я армія, былі ў стадыі рэарганізацыі, пераўзбраення, перафарміравання. Значная частка заставалася неўкамплектаванай асабовым саставам (31—71 працэнт патрэбнасці), аснашчанай зброяй і тэхнікай устарэлых узораў. З шасці ствараемых механізаваных карпусоў поўнасцю матэрыяльную частку меў толькі адзін — 6-ы. Укамплектаванасць афіцэрамі - танкістамі складала 45—55 працэнтаў, сяржантамі — 19—36. Забяспечанасць тылавых органаў транспартам не перавышала 40—45 працэнтаў. Зенітнае прыкрыццё было нікчэмным або ніякім. Сувязь—у асноўным тэлеграфныя і тэлефонныя лініі Наркамата сувязі. Армейскіх і аэрадромных радыёстанцый было 26—27 працэнтаў ад патрэбнасці, карпусных і дывізіённых — 7. Сам штаб акругі рухомых сродкаў сувязі не меў. Як было кіраваць войскамі пры такім становішчы?

Словам, зразумела, чаму Сталін хацеў любымі шляхамі адцягнуць пачатак вайны.

А. ЯЦЭНКА, генерал-лейтэнант у адстаўцы: Дыслакацыя войск таксама была вымушанай. Яна часта падпарадкоўвалася не аператыўным меркаванням, а вызначалася наяўнасцю казарм і памяшканняў, прыгодных для размяшчэння чырвонаармейцаў. Камандзіры жылі на кватэрах з сем'ямі, удалечыні ад сваіх падначаленых, на выходныя дні адпускаліся з часцей.

Але ў даным выпадку хацеў бы ўказаць на пралікі і больш буйнога, стратэгічнага плана.

Хоць яшчэ восенню 1940 г. аператыўна - мабілізацыйны план быў грунтоўна перапрацаваны, набліжаны да задач войск на выпадак нападзення, аднак найбольш небяспечным напрамкам вызначаў Паўднёва-Заходнюю Украіну, а не Заходнюю Беларусь. Але менавіта на Заходнім напрамку Германія сканцэнтравала і ўвяла затым у дзеянне свае лепшыя, найбольш магутныя сілы, бо тут быў кароткі шлях да Масквы. Адной з прычын паражэнняў на гэтым напрамку і стала тое, што перад вайной 10-я армія, а таксама шэраг іншых часцей былі размешчаны ў Беластоцкім выступу, увагнутым у бок праціўніка. Такая канфігурацыя стварала пагрозу глыбокага ахопу і акружэння арміі з боку Гродна, Брэста, шляхам удару па флангах, што і зрабіў праціўнік. Гэта армія і прымыкаючыя да яе флангі 3-й і 4-й армій, аказаліся пад пагрозай акружэння, не змаглі адысці на тылавыя рубяжы, дзе яны маглі б узмацніць супраціўляльнасць дзеючых там злучэнняў. Да таго ж высокія тэмпы наступлення праціўніка і слабая матарызацыя Чырвонай Арміі пазбаўлялі войскі наогул магчымасці своечасова выходзіць з-пад удараў ворага, яны траплялі ў акружэнне.

У. ЛЕМЯШОНАК: Дадам: па інструкцыях дзеянні войскаў прыкрыцця дазваляліся ў дзень аб'явы або пачатку вайны, да гэтага яны не павінны былі прыводзіцца ў баявую гатоўнасць. Дырэктыву за подпісам Паўлава, Фаміных і Клімаўскіх аб неабходнасці ў сувязі з абазначанымі з боку немцаў масавымі ваеннымі дзеяннямі ўзняць войскі і дзейнічаць па-баявому 4-я армія атрымала ў 6 гадзін раніцы, калі яе часці ўжо на працягу двух гадзін вялі баі. Камандаванне акругі, як відаць, не ведала, што адбывалася на граніцы і паступала па інструкцыі, да таго часу страціўшай сілу. Адначасова яно працягвала дубліраваць указанні з Цэнтра: не паддавацца правакацыі! Толькі праз паўтары гадзіны пасля пачатку ўварвання камандаванне ўсвядоміла, што пачалася вайна.

А. ЯЦЭНКА: Дзеля справядлівасці трэба адзначыць, што Сталін адмовіўся падпісаць падрыхтаваную Генеральным штабам дырэктыву ад 12 чэрвеня аб прывядзенні войск у баявую гатоўнасць, палічыўшы яе заўчаснай. Такімі ж беспаспяховымі былі спробы кіраўніцтва Чырвонай Арміі пераканаць яго ў неабходнасці неадкладнага прывядзення войск у такую гатоўнасць аж да вечара 21 чэрвеня, калі адпаведны дазвол, і то з агаворкамі, усё ж, нарэшце, быў дадзены. Час, аднак, быў упушчаны.

У. ЛЕМЯШОНАК: Атрымліваючы вельмі бедную і ўрывачную інфармацыю аб абстаноўцы, камандаванне акругі ў першай палавіне дня 22 чэрвеня ніякіх кардынальных рашэнняў не прыняло, усе распараджэнні, якія аддаваліся яго штабам, насілі толькі прыватны характар. Адбіліся адсутнасць авіяцыйнай разведкі, сувязі з агентурнай разведкай, разрыў правадной сувязі з войскамі, няздольнасць наладзіць з імі радыёсувязь і сувязь рухомымі сродкамі.

М. АЎХІМОВІЧ, напярэдадні і ў гады вайны сакратар ЦК КПБ: Я не па чутках ведаю, што камандаванне акругі ўжо раніцай 22 чэрвеня поўнасцю страціла кіраванне войскамі. Мне гэта вядома больш дакладна таму, што на першым жа пасяджэнні бюро ЦК у кабінеце Панамарэнкі да дзяжурства па Цэнтральнаму Камітэту былі прыцягнуты ўсе сакратары, і па алфавіту першым дзяжурыў я. Памятаю, што раніцай 22-га і на працягу ўсяго дня камандуючы акругі Паўлаў, стаўшы аўтаматычна камандуючым фронта, сувязі з войскамі не меў. Інфармацыю аб абстаноўцы ў заходніх абласцях, ды і не толькі ў заходніх, мы ўрывачна атрымлівалі ад абкомаў партыі.

Як толькі стала вядома, што аэрадромы, аэрадромныя пляцоўкі, пабудаваныя перад вайной, а іх у рэспубліцы стваралася да 100, амаль усе знішчаны або захоплены немцамі, камандуючы ВПС акругі генерал Копец прыкладна ў 9 гадзін раніцы 22 чэрвеня застрэліўся ў сябе ў кабінеце.

М. ШУМЕЙКА: Уяўленне аб тым, што адбывалася ў арміях і дывізіях, у пэўнай меры можна скласці па інфармацыі сакратара Брэсцкага абкома партыі Тупіцына, накіраванай ім 25 чэрвеня 1941 г. у ЦК КП(б)Б. Прывяду з яе некалькі вытрымак:

«Брэсцкі абком КП(б)Б лічыць неабходным інфармаваць Вас аб становішчы на фронце Брэст - Кобрынскага напрамку. ...Кіраўніцтва 4-й арміі аказалася непадрыхтаваным арганізаваць і кіраваць ваеннымі дзеяннямі. Гэта пацвярджаецца цэлым шэрагам фактаў. Уварванне нямецкіх войск на нашу тэрыторыю адбылося так лёгка таму, што ні адна часць і злучэнне не былі гатовы прыняць бой, яны вымушаны былі або ў беспарадку адступаць, або загінуць. У такім становішчы аказаліся 6 і 42 стр. дывізіі ў г. Брэсце, і 49 стр. дывізія ў Высокаўскім раёне.

У Брэсцкай крэпасці на самай граніцы трымалі 2 стр. дывізіі, якім нават у мірных умовах патрэбна было многа часу для таго, каб выйсці з гэтай крэпасці і разгарнуцца для ваенных аперацый. Акрамя таго, нягледзячы на сігнал ваеннай небяспекі, камандны састаў жыў у горадзе на кватэрах. Натуральна, пры першых стрэлах сярод чырвонаармейцаў стварылася паніка, а магутны шквал агню нямецкай артылерыі хутка знішчыў 2 дывізіі. Па расказах чырвонаармейцаў, якім удалося выратавацца, заслугоўвае ўвагі і той факт, што не ўсе часці і злучэнні мелі патроны, не было патронаў у байцоў.

...У выніку з першых жа дзён ваенных дзеянняў у часцях 4-й арміі пачалася паніка. Засцігнутыя раптоўным нападзеннем, камандзіры разгубіліся. Можна было назіраць такі малюнак, калі тысячы камандзіраў, пачынаючы ад маёраў і палкоўнікаў і канчаючы малодшымі камандзірамі, і байцоў уцякалі. Работнікі абкома партыі разам з групай пагранічнікаў спрабавалі затрымліваць уцекачоў з фронта.

...Абком і гарком КП(б)Б разам з абл. упраўленнямі НКУС і НКВД спрабавалі першы час навесці парадак у горадзе, але эфектыўна нічога зрабіць не змаглі, таму што чырвонаармейскія часці ў паніцы адступалі. Таму, не ведаючы абстаноўкі, не маючы сувязі з ваенным камандаваннем, не разлічваючы на баяздольнасць воінскіх часцей, мы вымушаны былі пакінуць г. Брэст».

Р. ПЛАТОНАЎ: Вывад з усяго гэтага можа быць толькі адзін: вайна застала войскі акругі сапраўды знянацку. Яны ўступілі ў бітву стыхійна, у тым стане, у якім знаходзіліся напярэдадні 22 чэрвеня, без хоць бы мінімальнай гатоўнасці, аб якой так многа гаварылі, пісалі і нават спявалі. І віна тут як на камандзірах часцей, злучэнняў, так і самім камандаванні акругі, праявіўшым паўнейшую разгубленасць і некампетэнтнасць.

Вось калі адбіўся вялікі ўрон арміі і краіны, нанесены жорсткімі сталінскімі рэпрэсіямі. У Беларускай (Заходняй асобай) ваеннай акрузе гэтымі рэпрэсіямі амаль усе падрыхтаваныя і меўшыя вялікі вопыт практычнай работы камандныя кадры былі выведзены са строю. На іх месца прыйшлі камандзіры і палітработнікі без вопыту і ведаў, часта і без адукацыі. Многія з іх баяліся праявіць ініцыятыву, браць на сябе адказнасць у прыняцці рашэнняў. Палітыка шырокіх рэпрэсій супраць армейскіх кадраў мела яшчэ і тыя цяжкія вынікі, што яна падарвала аснову воінскай дысцыпліны. На працягу ж некалькіх гадоў камандзіраў і нават чырвонаармейцаў прывучалі да таго, каб «выкрываць» сваіх старэйшых камандзіраў як замаскіраваных ворагаў. Немалы сэнс ёсць у словах маршала А. М. Васілеўскага: «Без трыццаць сёмага года, магчыма, і не было б вайны ў сорак першым годзе. У тым, што Гітлер вырашыў пачаць вайну ў сорак першым годзе, вялікую ролю адыграла ацэнка той ступені разгрому ваенных кадраў, які ў нас адбыўся».

Народ, яго армія заплацілі за гэта ў гады Вялікай Айчыннай вайны вялікай крывёю.

Р. ЧАРНАГЛАЗАВА, загадчыца партызанскага аддзела Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны: Памылковая ацэнка сітуацыі і дылетанцкае кіраўніцтва ў пачатку вайны прывялі да таго, што вялікая колькасць нашых ваеннаслужачых аказалася ў палоне. У палон траплялі раненыя, кантужаныя, трапіўшыя ў акружэнне. Былі і «добраахвотнікі». Лёс іх усіх быў страшны. Іх расстрэльвалі, не давалі есці, выкарыстоўвалі на самых цяжкіх работах, прымушалі ўступаць у паліцэйскія фарміраванні.

З 260 фашысцкіх канцлагераў, створаных на тэрыторыі нашай рэспублікі, 60 з вялікай колькасцю філіялаў прызначаліся для ваеннапалонных чырвонаармейцаў. Архіўныя дакументы захоўваюць страшную трагедыю гэтых лагераў. Так, у перасыльным лагеры ў Гомелі ўтрымлівалася каля 100 тыс. чалавек, большасць з якіх загінула, у лагеры на ст. Лясная былой Баранавіцкай вобласці гітлераўцы знішчылі больш 88 тыс., у Масюкоўшчыне пад Мінскам — 80, у лагеры Лупалава (Магілёў)—40 тыс. чалавек. А ўсяго на тэрыторыі Беларусі — да 800 тыс. чалавек. І цяпер працягваюць пошукавыя групы знаходзіць новыя месцы масавых захаванняў ваеннапалонных. Адно з апошніх выяўлена па Лагойскаму тракту пад Мінскам. Камісіі яшчэ трэба вызначыць, колькі там загінула людзей.

В. КАРШУК, доктар гістарычных навук, прафесар: Сёння можна пачуць, што цывілізаваныя арыйцы, маўляў, былі вымушаны знішчаць савецкіх ваеннапалонных таму, што Сталін не падпісаў Жэнеўскую канвенцыю аб адносінах да ваеннапалонных. І знаходзяцца людзі з ліку новаяўленых «дэмакратаў», якія лічаць такое «тлумачэнне» варварства зусім здавальняючым. Думаю, нічога, акрамя кашчунства, у ім няма. Гітлеру было напляваць на любыя канвенцыі, у адносінах да савецкіх людзей ён кіраваўся крытэрыямі, вельмі далёкімі ад элементарнага разумення чалавечнасці і маральнасці. Усяго ў 1941 годзе толькі палоннымі Савецкая Армія страціла 3,9 млн. чалавек, з якіх да пачатку 1942 года ў жывых засталося 1,1 млн.

У свеце мала хто верыў, што наша краіна зможа выстаяць пасля такіх страт. Але яна не толькі выстаяла, але і перамагла.

П. ЛІПІЛА, кандыдат гістарычных навук: Баі пад Магілёвам, якія цягнуліся з 3 па 26 ліпеня, заслугоўваюць таго, каб пра іх сказаць больш падрабязна. Магілёўская абарона ў перыяд кровапралітнай смаленскай бітвы амаль на месяц скавала правае крыло групы фашысцкіх армій «Цэнтр», якія рваліся да Масквы.

Яе значэнне я б абазначыў у трох вывадах:

па-першае, яе трэба разглядаць як важную частку смаленскай бітвы, адыграўшай вялікую ролю ў зрыве гітлераўскіх планаў «маланкавай вайны» супраць Савецкага Саюза. За час баёў было падбіта 24 самалёты праціўніка, спалены сотні танкаў і аўтамашын, знішчана 30 тысяч варожых салдат і афіцэраў, да 2 тыс. узята ў палон;

па-другое, магілёўская абарона паказала глыбока народны характар Вялікай Айчыннай вайны, сапраўды ўсенароднае супраціўленне захопнікам. Адначасова з воінамі 172-й дывізіі баі вялі 10 тыс. апалчэнцаў, атрады якіх былі створаны на прамысловых прадпрыемствах, ва ўстановах і навучальных установах горада. Больш 40 тыс. гараджан штодзённа працавалі на ўзвядзенні абарончых ліній вакол і ўнутры горада. На працягу сямі дзён яны пракапалі абарончы абвод даўжынёй 25 кіламетраў;

па-трэцяе, яшчэ не вывучана належным чынам роля воінаў, апалчэнцаў і гараджан, якія засталіся на акупіраванай тэрыторыі, у разгортванні на Магілёўшчыне магутнага партызанскага руху. А яны сталі і актыўнымі арганізатарамі патрыятычнага падполля ў горадзе, і ініцыятарамі стварэння партызанскіх атрадаў, баявымі дзеяннямі працягваўшымі традыцыі абароны.

Р. ПЛАТОНАЎ: Завяршаючы гэту частку дыскусіі, прывяду вытрымку з пісьма лейтэнанта германскай арміі Горбаха ад 21 жніўня 1941 года сваім родным. Гледзячы на ўсё, што адбываецца, вачамі фашысцкага афіцэра, адурманенага расісцкімі ідэямі, ён, тым не менш, не мог не выказаць здзіўлення мужнасцю і стойкасцю байцоў Чырвонай Арміі, спрабаваў зразумець прычыны іх пагарды да смерці:

«Вы пытаецеся, якой я думкі пра чырвоных. Я магу толькі сказаць, што іх паводзіны ў час бою неверагодныя. Не гаворачы пра настойлівасць, хітрасць і іх асадзісцкія (так у тэксце) метады баёў, аб чым там, у вас, ужо, верагодна, вядома, самае характэрнае — у іх — гэта надзвычайная, тупая настойлівасць. Я асабіста бачыў сваімі вачамі, калі яны ў час атакі нашай пяхоты, нягледзячы на моцны і сканцэнтраваны артылерыйскі агонь, не лічылі нават патрэбным класціся. Людская дзірка, якая ўзнікла ў выніку выбуху снарадаў, адразу ж запаўнялася ўслед ідучымі радамі; гэта працягвалася да таго часу, пакуль горы трупаў рускіх рабілі немагчымым іх далейшы рух. Гэта гучыць непраўдападобна, але я гэта даволі часта бачыў сам. Гэтыя паводзіны тлумачацца, мне здаецца, не толькі дзеяннямі камісараў і камісараў, якія стаялі за імі, а ў першую чаргу — гэта прадукт бальшавіцкага выхавання і выражэння бальшавіцкага светапогляду...»

БЫЛА І РАЗГУБЛЕНАСЦЬ, АЛЕ СІТУАЦЫЮ ХУТКА ЎЗЯЛІ Ў РУКІ

М. АЎХІМОВІЧ: У пачатку дыскусіі было пастаўлена пытанне, аб тым, як сустрэў пачатак вайны ЦК КПБ. Раскажу пра першыя гадзіны і дні работы. Мы разумелі, што Германія вось-вось нападзе на нашу краіну. Інфармацыі, у тым ліку і з-за мяжы, было дастаткова, і пра яе ўжо гаварылася. Пра ўсё перадавалася ў Маскву, але адказы заставаліся стандартнымі: «Трымайце нервы ў кулаку, на правакацыі не паддавайцеся». Тым не менш, у суботу, 21 чэрвеня, нішто не ўказвала на набліжэнне трагедыі. У горадзе на наступны дзень намячалася адкрыццё Камсамольскага возера. Увечары людзі былі ў тэатрах, кіно, парках. Дарэчы, у Мінску гастраляваў МХАТ.

Я жыў на дачы, дзе раніцай, прыкладна паміж пяццю і шасцю гадзінамі, і празвінеў тэлефонны званок з патрабаваннем неадкладна прыбыць у ЦК. Тут П. К. Панамарэнка паведаміў аб пачатку вайны. У 9 гадзін 30 мінут адбылося пасяджэнне бюро, удзень, у 14 гадзін, у будынку дома партыйнай асветы прайшоў сход гарадскога партыйнага актыву, на якім з дакладам аб задачах ва умовах вайны выступіў П. К. Панамарэнка. На нарадзе ў сакратара ЦК В. Г. Ванеева былі дадзены распараджэнні падрыхтаваць эшалон на выпадак эвакуацыі, але да асаблівага ўказання яе не пачынаць, каб не даваць дурнога прыкладу. Эшалонам так і не карысталіся.

Адзначу выключную вытрымку мінчан у першы дзень вайны. Не было ні марадзёрства, ні панікі, ні грабяжоў. Камуністы, радавыя працаўнікі паводзілі сябе, як і належыць у час грознай небяспекі для Радзімы.

Спробы нямецкіх самалётаў 22—23 чэрвеня прарвацца да горада былі адбіты. Бамбардзіроўка горада пачалася раніцай 24 чэрвеня, які стаў да таго часу ўжо безабаронным. Для ЦК КПБ бомбасховішча не аказалася, яго абсталявалі ў спортклубе, на рагу вуліц Леніна і Інтэрнацыянальнай. Панамарэнка ўвесь час знаходзіўся на КП Заходняй акругі (фронта).

Увесь дзень 24 чэрвеня пад кіраўніцтвам Ванеева група работнікаў рыхтавала да эвакуацыі людзей, дакументы, маёмасць. А раніцай 25 чэрвеня ЦК КПБ, Вярхоўны Савет і ўрад пераехалі ў Магілёў і разгарнулі работу ў будынку абкома партыі. Там былі прыняты вядомыя дырэктывы аб падрыхтоўцы да пераходу на падпольную работу партарганізацый раёнаў, якія знаходзяцца пад пагрозай фашысцкай акупацыі і па разгортванню партызанскай вайны ў тыле ворага. 1 ліпеня ЦК перабазіраваўся ў Лёзна Віцебскай вобласці, затым пайшлі Рослаўль, Гомель, раён Арла (Бранскі фронт), нарэшце, Масква, дзе ён знаходзіўся да канца 1943 г.

Р. ПЛАТОНАЎ: Думаю, пры такім руху, увесь час «на нагах», кіраваць было цяжка.

М. АЎХІМОВІЧ: Вядома, за гэта была і крытыка, таму што некаторыя работнікі наогул адразу на аўтамашынах накіраваліся прама ў Маскву.

Р. ПЛАТОНАЎ: Вы маеце на ўвазе паведамленне постпрэда БССР у Маскве Фінагенава ад 4 ліпеня 1941 г. Маленкову Г. М. аб тым, што шэраг адказных партыйных, савецкіх, гаспадарчых работнікаў, уключаючы сакратароў ЦК Гарбунова, Прохарава, загадчыка аддзела Гласава, старшыню Мінскага аблвыканкома Цёмкіна, старшыню Вярхоўнага суда Сядых, на легкавых аўтамабілях, з сем'ямі, з'явіліся ў Маскве і толькі 2 ліпеня частка з іх была накіравана назад?

М. АЎХІМОВІЧ: Не толькі. Але, галоўнае, разгубленасць хутка прайшла. Сваю ролю ў наладжванні арганізаванай работы адыграла пісьмо П. К. Панамарэнкі ў адрас кіраўнікоў Беларускай ССР, накіраванае нам 29 верасня. П. К. Панамарэнка рэкамендаваў «перастаць качавацъ», выбраць пастаяннае месца, наладзіць моцныя сувязі. Асноўны састаў урада і ЦК павінен быць захаваны, але кожны загружаны работай. Асабліва ўважліва Панцелеймон Кандратавіч прасіў аднесціся да эвакуіраванай інтэлігенцыі, перш за ўсё да Я. Коласа, Я. Купалы, Л. Александроўскай і інш. Трэба неадкладна арганізаваць выпуск беларускай радыёгазеты праз станцыю «Камінтэрн», каб беларусы чулі свой голас, і г. д.

А. ТОЗІК: Характарызуючы летнія месяцы 1941 г., дзейнасць у гэты час партыйных, камсамольскіх, савецкіх, гаспадарчых органаў рэспублікі, хацелася выдзеліць шэраг, на мой погляд, важных момантаў.

Мы многа пішам пра гераічнае супраціўленне нашай арміі, народных апалчэнцаў, дзейнасць камуністаў і камсамольцаў. Гэта ўсё было. Але трэба сказаць і пра іншае. Гэта быў перыяд і глыбокага шоку, разгубленасці, каласальнага чалавечага гора і пакут. Мы аказаліся не падрыхтаванымі да такога развіцця падзей.

Рэспубліка і яе Кампартыя ў другой палавіне 30-х гадоў не рыхтавалася да партызанскай і падпольнай барацьбы на выпадак ваеннага сутыкнення з фашызмам. Хоць у канцы 20-х — пачатку 30-х гадоў такая падрыхтоўка вялася. Але затым усё было спынена і забыта.

Партыйнае кіраўніцтва рэспублікі, аднак, дастаткова хутка (ужо на працягу першага тыдня вайны) усвядоміла непазбежнасць акупацыі і, адсюль, неабходнасць падпольнай і партызанскай барацьбы. Але да атрымання (раніцай 30 чэрвеня) вядомай дырэктывы Саўнаркома Саюза ССР і ЦК ВКП(б) ад 29 чэрвеня, дзе ўпершыню ставілася гэта задача, ініцыятывы не праяўляла. Атрымаўшы ж дырэктыву пачало дзенічаць дастаткова рашуча і эфектыўна. Ужо 30 чэрвеня ў партыйныя органы рэспублікі пайшла дырэктыва № 1 ЦК КП(б)Б аб падрыхтоўцы да пераходу на падпольную работу. Лічу, што на працягу крыху больш паўтара месяцаў (да поўнай акупацыі рэспублікі) было зроблена максімум магчымага ў тых умовах.

...Выніковасць першых крокаў падполля рэспублікі павінна ацэньвацца, перш за ўсё, не колькасцю забітых ворагаў і ўзарваных аб'ектаў, а тым, што яно ўзнікла, захавала кадры, набыло падтрымку насельніцтва, усяліла ў яго ўпэўненасць. З вясны 1942 года гэта стала адной з асноўных умоў развіцця магутнага супраціўлення агрэсару.

Р. ПЛАТОНАЎ: Дапоўню сказанае тым, што Цэнтральны Камітэт Кампартыі рэспублікі, мясцовыя партыйныя органы аказалі дзейсную дапамогу і ваенкаматам у правядзенні мабілізацыі ваеннаабавязаных.

Да жніўня 1941 г. у рады Чырвонай Арміі ўступіла больш 500 тыс. жыхароў рэспублікі, у тым ліку 26,5 тыс. камуністаў і 130 тыс. камсамольцаў. На камандную і палітычную работу ў армію былі накіраваны 47 членаў і кандыдатаў у члены ЦК КП(б)Б, 18 членаў Рэўкамісіі, многія сакратары абкомаў, гаркомаў, райкомаў партыі. У чэрвені-жніўні ў гарадах Беларусі палкі народнага апалчэння і знішчальныя батальёны, у стварэнні якіх цяжка пераацаніць ролю партыйных органаў, налічвалі больш 73 тыс. чалавек. У складаных прыфрантавых умовах пад кіраўніцтвам ЦК у савецкі тыл былі эвакуіраваны больш 100 прамысловых прадпрыемстваў і да 1,5 млн. жыхароў Беларусі, якія разгарнулі там работу дзеля фронту.

Дарэчы, ужо з самага пачатку вайны яна набыла на тэрыторыі рэспублікі сапраўды ўсенародны характар.

Прадпрымальнікі супраць кааператараў, або Развод па-бізнесменску?

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

Напат намечана стварыць спецыяльны Кодэкс прафесійных паводзін прадпрымальнікаў Беларусі. Для ўступлення ў саюз спатрэбяцца рэкамендацыі, адпаведны кандыдацкі стаж...

І ўвогуле: новае аб'яднанне за Саюзны дагавор, за палітычную і эканамічную стабільнасць, раўнапраўе існавання розных форм уласнасці...

Адным словам, праграма дзейнасці, планы — даволі прывабныя, яны недвухсэнсава накіраваны на стварэнне рынкавых адносін у рэспубліцы, і можна пажадаць толькі поспехаў новай арганізацыі на гэтай ніве. Але нельга абысці і некаторыя іншыя моманты. Па ўсёй бачнасці, новы саюз прадпрымальнікаў не памірыўся з кааператарамі. Яшчэ да адкрыцця з'езда (30 мая) адбыўся V з'езд кааператараў Беларусі. Пры гэтым намячалася саюз кааператараў перайменаваць у саюз прадпрымальнікаў. Аднак у хуткім часе гэты «кааператыўны» з'езд быў аб'яўлены неправамоцным і несапраўдным (між іншым, меркавалася, што новы саюз прадпрымальнікаў «атрымае ў спадчыну» і даўгі былога саюза кааператараў, што ўвогуле-то нельга выключаць; У. Карагін назваў лічбу ў 100 тысяч рублёў). Палюбоўна не атрымалася, частка пайшла за цяперашнім прэзідэнтам саюза кааператараў М. Сухам, частка — за У. Карагіным. Адсюль і яшчэ адзін (на гэты раз устаноўчы) з'езд. Варта назваць і такую немалаважную дэталь: абедзве арганізацыі пакуль што не зарэгістраваны: адна нават не паспела гэта зрабіць, другая ж яшчэ зацягнула з рэгістрацыяй.

Застаецца толькі пашкадаваць, што ўвогуле добрая справа набыла элементы [illegible] канфрантацыі. Праўда, М. Сухі ў размове па тэлефоне заявіў, што прадпрымальнікі і кааператары — гэта не адно і тое ж... А можа тут дзейнічаюць іншыя спружыны?..

Дарэчы, варта назваць яшчэ адну падобную арганізацыю, якая існуе ў Беларусі, — саюз прадпрымальнікаў і арандатараў. Што ж, тым прадпрымальнікам, якія імкнуцца да членства, ёсць паміж чым выбіраць. А ўвогуле — рынак жа...

І. БАРАНОЎСКІ,
кар. «Звязды».

ПЯРВІЧКА МАЦНЕЕ

Партыйныя будні

Трывожны час, абсурдныя рэаліі... Сацыялогія, за ўсім свеце прызнаная самай аб'ектыўнай з грамадскіх навук, у нас пераўтварылася ў кан'юнктурную аглоблю, якой пачарговыя размахваюць то правыя, то левыя, якія да гэтага часу, дарэчы, не высветлілі, хто з іх на самай справе левы, а хто правы. Сацыялагічнае даследаванне [illegible]. Асабліва не шкадуюць лёгкіх антыкамуністы. Калі верыць іх шматлікім «рэйтынгам», «незалежным экспертызам», «выбарачным апытанням», то КПСС у нас у краіне практычна ўжо не існуе. Частка камуністаў, усвядоміўшы свае памылкі і злачынствы, тэрмінова перакавалася ў «дэмакратаў», а астатнія днём і ноччу шукаюць месца для слёзнага раскаяння. Відаць, пад тым, хто складае гэтыя самыя рэйтынгі. [illegible]

Не зусім, праўда, зразумела, чаму, у такім выпадку, павінны каяцца слесар Т. Майшук, настаўнік В. Казінец, механізатар А. Сіманоўіч, аграном Н. Барчук? У чым заключаецца віна кожнага з 28 членаў пярвічкі калгаса «Усход»? У тым, што растуць хлеб і адкормліваюць жывёлу? У тым, што будуюць дамы і вучаць сельскіх дзяцей? У тым, што ўсе яны далёкія ад сапраўднай сялянскай справы?

Нядаўна, выпадкова падслухаўшы чужую размову, я звярнуў увагу на такую прыкладна фразу: «Абстаноўка ў пярвічных арганізацыях зараз стабілізуецца». Але ж для таго, каб яна «стабілізавалася», трэба было яе давесці да крытычнай мяжы. А падобнага якраз і не назіралася ні ў мінулым годзе, ні цяпер. Дзе як, а на вёсцы чалавек заняты канкрэтнай справай, якая не дазваляе яму мяняць сімпатыі і антыпатыі як пальчаткі. І будзьце ўпэўнены: калі селянін аднойчы прыняў рашэнне, то перад гэтым не сем, а дзвесце сем разоў адмераў.

Канешне, неразумна было б сцвярджаць, што сельскія камуністы жывуць і працуюць у нейкім запаведніку, надзейна абароненым ад усялякіх палітычных катаклізмаў. [illegible] Але вось што характэрна: сельскія камуністы ўспрымаюць атакі антыкамуністаў больш спакойна і мужна, чым гарадскія. [illegible]

Няхай не здасца неапраўданым такі доўгі ўступ да расказу аб падзеі ўвогуле радавой — партыйным сходзе ў калгасе «Усход». [illegible] кожнага камуніста.

Галоўным у парадку дня значылася пытанне аб палітычным умацаванні пярвічнай арганізацыі. Але мне ўсё ж хочацца вынесці на першае месца два іншыя пытанні: прыём у партыю і персанальная справа аднаго з членаў КПСС. [illegible] кодэксам гонару камуніста.

А прымалі ў той дзень у партыю маладога паляводу Рыгора Троцу. Ведаюць яго ў Кончыцах добра як чалавека глыбока прыстойнага, працалюбівага і прынцыповага. [illegible]

Усё чакаў на пытанне, што прымусіла чалавека стаць камуністам у такі няпросты для партыі час, прагучала ў адказ: «Бачу ў КПСС адзіную сілу, здольную вывесці краіну з тупіка». [illegible] такі няпросты крок. Галоўная з іх — жаданне прынесці карысць Айчыне, [illegible] таварышам.

Асаблівых дэбатаў па тэму, быць або не быць камуністам маладому паляводу, не разгаралася. Добрым словам пра яго сказалі галоўны аграном гаспадаркі Н. Барчук, механізатар А. Сіманоўіч [illegible]. За Троцу ўсе прагаласавалі аднагалосна.

Непрыемная размова адбылася ў самым канцы сходу. Непрыемная, але неабходная. Камуністы абмяркоўвалі трактарыста С. Якушэвіча і вадзіцеля С. Козела [illegible] таму не баяцца прымаць самыя рашучыя меры: С. Якушэвіча выключылі з партыі, справядліва мяркуючы, што гэта толькі ўмацуе арганізацыю.

Як бачым, мясцовыя камуністы настроены вельмі прынцыпова, але пры гэтым умеюць і не сячы з-за пляча. Барацьба за кожнага чалавека — тут не проста словы. Так, цяжкую правіннасць дапусціў С. Козел. [illegible]

— Але не трэба забываць, — гаварылі выступаючыя, — што ён добры працаўнік, што ўсё яго правіна — не правіла, а хутчэй за ўсё сумнае выключэнне. Таму ў данай сітуацыі неабходна з ім яшчэ і яшчэ раз добра пагутарыць, пагутарыць па-сялянску, прама, начыстую.

Хочацца верыць, што гэты ўрок пойдзе чалавеку на карысць.

Цяпер аб галоўным пытанні, разгледжаным на сходзе. З дакладам «Аб палітычным умацаванні пярвічнай партарганізацыі» выступіў яе сакратар І. Вайтовіч. Ці была неабходнасць у абмеркаванні гэтага пытання? Як я ўжо гаварыў, палітычная сталасць камуністаў вытрымала выпрабаванне на трываласць. І ўсё-такі ўключэнне такога пытання ў парадак дня вельмі своечасовае. Нападкі на партыю працягваюцца, дабрадушнасць недапушчальная. І задача кожнага камуніста — зрабіць усё, [illegible] веру ў правату справы КПСС.

— Час патрабуе ад нас гранічнай сабранасці, — сказаў дакладчык. — Патрабуе напружання сіл, рашучых пераменаў [illegible]

А сіл і на самай справе патрабуецца нямала. Гаспадарка цяпер перажывае не лепшыя свае часы. [illegible] прадукцыю. Як весці сябе ў такой сітуацыі, дзе знайсці шляхі пераадолення рознай вышыні бар'ераў, што паўсталі сёння перад працаўнікамі — грунтоўнай размовай аб усім гэтым сталі спрэчкі па дакладу. Не засталася ў баку і «цякучка» — як жа без яе, калі на двары стаіць сенакос, калі на носе ўборка ўраджаю-91, калі ёсць прэтэнзіі да будаўнікоў?

Закончыўся сход... А раніцай наступнага дня кожны з яго ўдзельнікаў быў на сваім рабочым месцы—на ферме і ў майстэрні, на полі і ў канторы, у школе і на будоўлі. Пярвічка, гэты жывы арганізм, працуе, змагаецца, мацнее.

А. КІСЯЛЁЎ,
другі сакратар Пінскага райкома КПБ.

АПОШНЯЯ ІНФАРМАЦЫЯ АД 18 ДА 18 СУТАК

ЯНЫ НЕ ВЯРНУЛІСЯ З БОЮ

ГОМЕЛЬ (У. Пернікаў). Як мы паведамлялі раней, у час пракладкі падземнага кабелю на месцы прыгараднай касы чыгуначнага вакзала, якая пайшла пад знос, былі знойдзены рэшткі савецкіх воінаў, што загінулі ў час Вялікай Айчыннай вайны. Учора ва ўрачыстай абстаноўцы грамадскасць абласнога цэнтра з удзелам воінаў мясцовага гарнізона перазахавала іх у брацкую магілу.

— З больш як шасцідзесяці салдат і афіцэраў, — сказаў на мітынгу старшы навуковы супрацоўнік абласнога музея М. Царкоў, — удалося ўстанавіць прозвішча толькі аднаго — Кірылы Касмачова з Арлоўскай вобласці.

КАВАРНЫЯ ЗНАХОДКІ

МІНСК. Мінулая вайна не-не ды і напомніць аб сабе. Побач з будуемым жылым домам па вуліцы Жукоўскага знойдзены артылерыйскі снарад часоў мінулай вайны. Двума днямі раней — міна.

ЦК КПСС—САЛІГОРСКУ

САЛІГОРСК. (М. Лойка). 1 мільён 100 тысяч рублёў — такую суму выдзеліў ЦК КПСС для ліквідацыі вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС для Салігорскага раёна.

Гэтыя сродкі ў першую чаргу будуць выкарыстаны на будаўніцтва аб'ектаў для аздараўлення, лячэння і бытавога абслугоўвання людзей, якія пражываюць на забруджанай тэрыторыі. Так, 640 тысяч рублёў будзе выдаткавана на будаўніцтва бальніцы, 140 — на будаўніцтва камбіната бытавога абслугоўвання, 200 тысяч — на культурна-тэхнічныя мерапрыемствы на забруджаных радыенуклідамі землях і г. д.

Бюро райкома партыі даручыла камуністам-кіраўнікам наладзіць строгі кантроль за выкарыстаннем сродкаў па прызначэнню.

І ДАЗІМЕТР У НАГРУЗКУ?

ГОМЕЛЬ (У. Рыгораў). Выпускнікі дзяржуніверсітэта, якія паедуць працаваць у забруджаныя радыенуклідамі населеныя пункты вобласці, разам з дыпломамі атрымаюць і дазіметры.

«Гэта добра, — кажуць яны, — а было б куды лепей, каб дзяржава паклапацілася таксама аб пастаўцы туды чыстых прадуктаў, медыцынскага абсталявання і прэпаратаў, якіх, няма чаго граху таіць, там пакуль што вельмі не хапае».

ГАНДАЛЬ... НА МОГІЛКАХ

ГРОДНА. (Б. Пракопчык). Каля 60 пратаколаў аб спекуляцыі склалі літаральна за некалькі гадзін супрацоўнікі міліцыі на цэнтральным гарадскім рынку.

Асноўным прадметам куплі-продажу з'яўляецца гарэлка. Толькі ў той дзень было канфіскавана паўтары сотні бутэлек. А скуплялі тавар вялікімі партыямі грамадзяне Польшчы. Вось і вер пасля гэтага ў неабходнасць талонаў па прычыне быццам бы недахопу гарэлкі ў краіне.

— Цэнтральны рынак абсалютна не прыстасаваны для гандлю рэчамі, — гаворыць намеснік начальніка абласнога ўпраўлення ўнутраных спраў М. Платонаў. — Гэта сапраўдны сметнік. Злачынстваў тут рэгіструецца больш, чым у Бераставіцкім, Зэльвенскім, Свіслацкім раёпах разам узятых. Гандаль вядзецца нават на могілках, якія непадалёк ад яго. Аднак вакол будаўніцтва рэчавага рынку, дзе былі б створаны нармальныя ўмовы для гандлю, ідуць толькі размовы.

БЫВАЙЦЕ, ЗАЛЁТНЫЯ

ПІНСКІ РАЁН. Каб весялей было несці дзяжурства на канюшні, вартаўнік калгаса «Чырвоны араты» В. Клімавец прыняў немалую дозу спіртнога. Затым доўга не думаючы, ён, разморaны, пайшоў дадому спаць.

Прычыну пажару шукае зараз следства. Аднак дакладна вядома, што, пакуль прыехалі пажарныя, дах канюшні рухнуў і ў агні згарэлі 13 калгасных коней.

«Хто мог ведаць, што адбудзецца такая непрыемнасць...», — сказаў, працверазеўшы, вартаўнік.

ЯК У БАЕВІКУ

ГОМЕЛЬСКАЯ ВОБЛАСЦЬ. (У. Пернікаў). Паводзіны асобных вадзіцеляў на дарогах вобласці іншы раз маглі б упрыгожыць вострасюжэтны кінабаявік замежнай вытворчасці. Тут ёсць усё: шалёныя скорасці, крутыя віражы, страляніна, прыёмы ушу і каратэ.

Вось толькі адзін апошні сюжэт. Шафёр калгаса «Зара» Буда-Кашалёўскага раёна Вячаслаў Камінскі ў канцы рабочага дня ў нецвярозым стане нарабіў шмат перапалоху ў Гомелі. На вялікай скорасці ён імчаў па вуліцах горада, не звяртаючы ўвагі на знакі работнікаў ДАІ. Тыя кінуліся ў пагоню і вымушаны былі зрабіць па колах ажно дванаццаць стрэлаў. Пасля гэтага вадзіцель пайшоў на міліцыянераў урукапашную. Тыя прымянілі супраць яго памянёныя вышэй прыёмы і крыху «пагладзілі» гумавай палкай. Толькі пасля гэтага калгасны шафёр супакоіўся.

Выпуск падрыхтавалі: У. ГОЙТАН, І. КАРНЕЙ, А. КОКТЫШ, А. СЛАНЕЎСКІ, С. СУЛКОЎСКІ.
Нашы тэлефоны: 32-44-02, 32-60-13, 32-31-88.

«НАШЫ ПАСЛУГІ—ВАШЫ ПРЫБЫТКІ»

Такі дэвіз нядаўна створанага акцыянернага таварыства «Мінская біржа». 26 чэрвеня ў сераду біржа праводзіць першыя ў сваёй дзелавой біяграфіі таргі

Адной з прыкмет развіцця новых для нашай эканомікі рыначных структур сёння з'яўляецца стварэнне разнастайных бірж. Існуе цяпер такая арганізацыя і ў сталіцы рэспублікі. Мэтай сваёй дзейнасці яна вызначыла, у прыватнасці, дапамогу тым, хто мае патрэбу ў рэалізацыі і набыцці сыравіны і матэрыялаў, прамысловых вырабаў і тэхналогій, тавараў народнага спажывання і каштоўных папер, а таксама — абарону вытворцаў і спажыўцоў ад рэзкіх хістанняў цэн на рынку.

Калі ж гаварыць коратка, то дзелавое крэда «Мінскай біржы» сфармулявана ў самім загалоўку публікацыі.

Гэты момант, між іншым, і прыцягнуў увагу журналіста. Адсюль і пачалася яго гутарка са старшынёй праўлення акцыянернага таварыства «Мінская біржа» С. Слізоўскім:

Ідзём да рынку

— З пункту гледжання рыначных адносін, біржа — звычайнае дзелавое прадпрыемства. Значыць, па логіцы жыцця, за сваю работу яна сама павінна атрымліваць нейкі прыбытак. Сяргей Мікалаевіч, ці няма ў даным выпадку нейкага штучнага, зазыўнога альтруізму: маўляў, мы ахвяруем усім дзеля інтарэсаў нашых кліентаў?

— Я не ставіў бы пытанне так аднабакова. Неабходна памятаць галоўнае: нармальнае дзелавое партнёрства заўсёды мае на ўвазе пэўны эканамічны інтарэс двух бакоў. Зразумела, за свае паслугі «Мінская біржа» будзе атрымліваць так званы працэнт камісійнага збору (дарэчы, даволі невысокі). Але ж трэба бачыць і тыя выгады, якія атрымаюць ад дзейнасці біржы яе члены і будучыя кліенты.

Па сваёй ранейшай рабоце мне часта даводзілася назіраць за вытворчай дзейнасцю, напрыклад, кааператываў і малых прадпрыемстваў. Не па чутках ведаю, якім пакутлівым з'яўляецца для іх працэс забеспячэння матэрыяламі і сыравінай, якія пры гэтым яны нясуць страты. Біржа зніме з парадку дня гэтае пытанне: адной з мэт яе дзейнасці і з'яўляецца садзейнічанне кааператывам, малым прадпрыемствам, іншым прадстаўнікам новых форм свабоднага прадпрымальніцтва. Гэта — адзін са шляхоў развіцця рыначнай інфаструктуры, наладжвання гаспадарчых узаемасувязей, эквівалентнага абмену паміж вытворцамі і спажыўцамі.

— Загадзя прашу прабачэння, але не магу ўстрымацца і ад наступнага пытання: ці не бачыцца ў будучай дзейнасці акцыянернага таварыства нейкай канкурэнцыі з Беларускай універсальнай біржай, якая таксама ставіць сабе мэтай стварэнне рыначных адносін у нашай эканоміцы?

— Прабачце таксама і мяне, але я бачу ў вашым пытанні своеасаблівы падтэкст. Таму адкажу так: нейкай там канфрантацыі, барацьбы паміж дзвюма біржавымі арганізацыямі не падразумяваецца абсалютна. Наадварот, мяркуецца супрацоўніцтва, некаторая сумесная стратэгія на галоўных напрамках работы.

І наогул, што тут можна дзяліць? Поле ж дзейнасці ў кожнага проста неабсяжнае. «Мінская біржа» намячае абслугоўваць вялікую колькасць дробных вытворчых калектываў і СП, кааператываў. Будзем узаемадзейнічаць і з прадпрыемствамі дзяржаўнага сектара. Усім удзельнікам нашых таргоў, іншых аперацый гарантуем фінансавую абарону іх інтарэсаў, надзейнасць выканання здзелак куплі-продажу, садзейнічанне ў ажыццяўленні знешнеэканамічнай дзейнасці. Дзелавы, вобразна кажучы, спектр работы біржы бачны ў самім саставе яе акцыянераў, якіх, дарэчы, налічваецца ўжо 107. У іх ліку — мінскі завод «Электроніка», аб'яднанне «Мінсксельбуд», Саюз арандатараў і прадпрымальнікаў БССР, Партызанскі райвыканком г. Мінска, акцыянернае таварыства «Ідэя», цэнтр «Беларгснабпраект», сумесныя і малыя прадпрыемствы, кааператывы і інш. Заснавальнікамі ж выступілі мясцовыя Саветы народных дэпутатаў, банкі, заводы, акцыянерныя таварыствы і многія іншыя арганізацыі горада і рэспублікі. Статутны фонд «Мінскай біржы» складае 7 мільёнаў 750 тысяч рублёў, намінальны кошт адной акцыі — 50 тысяч.

— Сяргей Мікалаевіч, вы заўважылі, што біржа мае намер прыцягнуць шмат дробных прадпрыемстваў і СП, якія, можна сказаць, засталіся зусім без увагі ў сённяшняй хітрамудрай сістэме дзяржаўнага матэрыяльна - тэхнічнага забеспячэння. Але ж для гэтага трэба вельмі пастарацца, прапанаваць выгадныя і для іх падыходы. Ці ў гэтым плане захоўваецца строгая камерцыйная тайна?

— Некаторыя «тайны» можна прыадкрыць ужо сёння. Я ўжо адзначаў, што камісійны збор за здзелкі на нашых таргах вельмі невысокі — гэта адчувальная выгада для кліентаў. Біржавы савет акцыянернага таварыства пастанавіў: прадавец будзе ўносіць у якасці камісійнага збору 0,2 працэнта ад сумы здзелкі, пакупнік —0,4 працэнта. Гэта ніжэй, чым на іншых біржах.

Зразумела, «Мінская біржа» ў фінансавым плане тут нешта страціць, затое кліентам — зноў прамая выгада. Яна ў тым, што будзе большы прыток удзельнікаў таргоў, брокераў, павялічыцца аб'ём здзелак. У гэтых умовах можна больш прадаць і танней купіць. Адначасова хутчэй будзе засвойвацца і культура рынку, уменне цывілізавана гандляваць.

За кліентаў, вядомая справа, неабходна змагацца. І калі тут узнікнуць падставы для пэўнай канкурэнцыі, то нічога незвычайнага ў гэтым бачыць не трэба — звычайная з'ява для рынку, які нармальна функцыяніруе. Ды і нас, біржавікоў, падобная сітуацыя будзе дысцыплінаваць, прымусіць шукаць і прапаноўваць новыя, больш выгадныя ўмовы для пакупнікоў нашых паслуг.

— Цікава ўсё ж, чаму выбрана такая форма біржавай арганізацыі, як акцыянернае таварыства? Чым яно адрозніваецца, скажам, ад Беларускай універсальнай біржы?

— У нашых калег па дзеlaвому бізнесу ў якасці членаў біржы існуе даволі дакладна акрэсленае кола асоб. А на «Мінскай біржы» прадугледжваецца роўнасць усіх партнёраў, якімі пры жаданні могуць стаць вельмі і вельмі многія юрыдычныя і прыватныя асобы. Пры павышанай жа прапанове продажу тавараў і паслуг і цана на іх адпаведна зніжаецца, а гэта — прамы прыбытак тым жа спажыўцам.

— Значыць, 26 чэрвеня, у дзень першых таргоў, можна прадбачыць немалы ажыятаж?

— Прадказанні — не для дзелавых людзей, лепш апірацца на канкрэтныя факты. Скажу, што да таргоў праведзена старанная падрыхтоўка, каб прыцягнуць на іх як мага больш тавараў і прадукцыі прамысловасці з прадпрыемстваў Беларусі і тых, што знаходзяцца за яе межамі, падабраны кваліфікаваныя спецыялісты і брокеры. У таргах будуць удзельнічаць больш як 220 прадаўцоў і пакупнікоў.

Першым таргам, зразумела, мы прыдаём немалое значэнне. Таму ў якасці выключэння запрашаем і разавых наведвальнікаў, уваходны білет для якіх каштуе 100 рублёў. Наогул, паспытаць свой дзелавы шанц, папра віць становішча сваіх вытворчых калектываў мы запрашаем прадстаўнікоў усіх арганізацый і прадпрыемстваў горада і рэспублікі. Калі ласка да нас на таргі, якія адбудуцца ў Мінску па вул. Карла Маркса, 10.

— Жадаю вам поспехаў ва ўсіх вашых пачынаннях.

Гутарыў І. ПАЖОГА.

Застаецца толькі дадаць, што ў тых, хто адчувае цягу да сапраўднага дзелавога бізнесу, сёння яшчэ ёсць магчымасць прапанаваць на таргі свае тавары і паслугі. Заяўкі для гэтага трэба накіраваць па адрасу: 220034, г. Мінск, вул. Змітрака Бядулі, д. 12. Аплату за паслугі біржы неабходна накіроўваць на яе рахунак 467510 ва ўпраўленні дзяржаўна-камерцыйнага Прамбудбанка па Мінскай вобласці, НФО 408419. Даведкі па тэлефонах 36-81-98, 36-04-58.

Гараскоп на тыдзень

КАТМАНДУ, 24 чэрвеня. (Кар. ТАСС Дзмітрый Макараў — спецыяльна для «Звязды»). У КАЗЯРОГА (22 снежня — 20 студзеня) на наступным тыдні могуць узнікнуць цяжкасці ў сямейных адносінах, папярэджвае непальскі астролаг Д. Лахані. Нічога страшнага, усё, як у людзей. Стрыманасць і цярпенне дапамогуць вам перажыць гэты крызіс, але трывожныя думкі будуць яшчэ часта трывожыць ваша ўяўленне. Жанчынам-КАЗЯРОГАМ астролаг не раіць шукаць уцехі на баку — можна ўсё сапсаваць. Пазбягайце ў гэтыя дні скразняку — вы маеце схільнасць да прастуды.

ХОЧАЦЦЕ-ВЕРЦЕ, ХОЧАЦЦЕ-ПРАВЕРЦЕ

ВАДАЛЕЮ (21 студзеня — 19 лютага) астролаг абяцае ўдалы тыдзень. «Ранейшыя сумненні і цяжкасці адступяць на другі план, уступіўшы месца добрым навінам і падзеям». Вы здолееце прадэманстраваць гібкасць і вынаходлівасць у вырашэнні розных праблем і заслужыце павагу. «Амаль кожны дзень тыдня будзе прыносіць вам натхненне і задавальненне», — заключае Д. Лахані.

РЫБАМ (20 лютага — 20 сакавіка) давядзецца сустрэцца з непрадбачанымі цяжкасцямі. «Праціўнікі паспрабуюць сапсаваць вам рэпутацыю, выстаўляючы зусім неабгрунтаваныя абвінавачанні». На наступным тыдні вы часова страціце ўласцівую вам знаходлівасць і адчуеце ўпадак сіл. Кароткі адпачынак дапаможа вам сабрацца з сіламі.

АВЕНУ (21 сакавіка — 20 красавіка) на наступным тыдні таксама пагражаюць сутычкі з праціўнікамі. 24 і 25 чэрвеня вам давядзецца мужна змагацца за сваё добрае імя. Але ў выніку вас чакае «хэпі-энд». Усе трывогі застануцца ззаду 27 чэрвеня. Вы зноў набудзеце ўпэўненасць і можаце смела ісці наперад. Журналістам неабходна быць больш старанныmi ў рабоце — скандальная публікацыя можа вам моцна пашкодзіць.

ЦЯЛЕЦ (21 красавіка — 21 мая) сустрэнецца з нечаканай перашкодай у пачатку наступнага тыдня. Але пад вашым энергічным націскам рухнуць усе перашкоды. Сілы вам не пазычаць. Работа прынясе вам маральнае задавальненне. Магчыма, вы нават атрымаеце прэмію. Згодна гараскопу, на наступным тыдні вас чакае любоўная прыгода, якая запомніцца вам на ўсё жыццё. У добрым сэнсе.

БЛІЗНЯТ (22 мая — 21 чэрвеня) чакае расчараванне з-за грошай. Недахоп грошай пастаянна цісне на псіхіку, павышае раздражняльнасць. Будзьце ўважлівыя да блізкіх, часцей цікаўцеся здароўем бацькоў — яно можа быць не зусім у парадку. Другая палавіна тыдня пройдзе больш спакойна і шчаслівa, чым першая. Запасіцеся цярпеннем.

У РАКА (22 чэрвеня — 23 ліпеня) наступны тыдзень падобны на бег з перашкодамі. «Мэтанакіраванасць дапаможа вам пераадолець усе перашкоды з найменшымі стратамі ачкоў». Пасля такой прабежкі можа наступіць часовая апатыя, але супраць яе ёсць сродак. Размяшчэнне нябесных свяціл спрыяе рамантыцы, аднак жанчынам не трэба знаёміцца з новымі асобамі.

ЛЬВУ (24 ліпеня—23 жніўня) астролаг абяцае на гэты раз «буйны фінансавы поспех, які здыме цяжар даўгоў». Аднак пачуццё няўпэўненасці ў заўтрашнім дні пакуль захаваецца — яно пусціла занадта глыбокія карані, каб за адзін тыдзень знікнуць. Будзьце ўважлівыя да здароўя 24 і 25 чэрвеня. З серады вы адчуеце сябе лепш і больш упэўнена. У чацвер астролаг абяцае вам вельмі выгадную дзелавую прапанову.

ДЗЕВУ (24 жніўня — 23 верасня) у пачатку наступнага тыдня чакае вельмі прыемная навіна. Вашы справы ідуць у гору дзякуючы свежым ідэям. Расходы працягваюць расці, але вы можаце сабе гэта дазволіць. Будзьце больш уважлівыя да дзяцей. не выпускайце іх з поля зроку, інакш клопату не абярэшся. І не забывайце пра здароўе, асабліва ў канцы тыдня.

У ШАЛЯЎ (24 верасня — 23 кастрычніка) наперадзе даволі ўдалы тыдзень. Уласцівыя вашаму знаку разважлівасць, уменне адрозніць галоўнае ад другараднага прынясуць вам поспех і павагу. Вельмі важную дапамогу акажуць старыя сябры. Вам удасца паспяхова давесці да пераможнага канца справу, што застапарылася раней. Ніякіх праблем у сям'і.

СКАРПІЁН (24 кастрычніка — 22 лістапада) набліжаецца да паласы перашкод і непрыемных сюрпрызаў. Сярод іншых нечаканасцей астролаг прадказвае «неабгрунтаваныя абвінавачанні». Трымайцеся далей ад палітыкі, раіць астролаг, вы зусім няправільна ацэньваеце сітуацыю і можаце толькі нашкодзіць сабе залішняй актыўнасцю. Лепш, як раіць астролаг, актывізавацца ў каханні. Калі вы запланавалі прыбаўленне да сямейства, дык на наступным тыдні ваш план пачне ажыццяўляцца.

СТРАЛЬЦУ (23 лістапада — 21 снежня) неабходна заручыцца падтрымкай сяброў і саюзнікаў, перш чым ісці ў рашучае наступленне на сваіх праціўнікаў. Іх у апошні час накапілася нямала. Будзьце асцярожней на рабоце — сёй-той з новых саслужыўцаў хоча вас «падсядзець», г. зн. сесці на ваша месца. Інтуіцыя дапаможа вам вызначыць нахабніка, а вопыт — пасадзіць яго на месца. У чацвер астролаг абяцае вам нейкую ўрачыстасць. Напэўна, будзеце святкаваць вялікую працоўную перамогу.

Ахвяра канверсіі

РАСКАЗВАЕМ АБ АПЕРАЦЫІ, ПРАВЕДЗЕНАЙ ГРОДЗЕНСКІМІ І МАСКОЎСКІМІ ЧЭКІСТАМІ

Галоўны «герой» гэтай гісторыі — прафесар адной з гродзенскіх ВНУ. Яму за шэсцьдзесят. За плячамі — доўгае жыццё ў навуцы, выкладчыцкая работа. Праўда, прозвішча гэтага чалавека супрацоўнікі КДБ афішыраваць пакуль не хочуць. Чаму? З такога пытання пачалася гутарка нашага карэспандэнта з начальнікам аддзела Упраўлення КДБ па Гродзенскай вобласці В. Губарэвічам, які праводзіў расследаванне гэтай справы.

— Чалавека спынілі літаральна за крок ад бездані, — гаворыць Віктар Міхайлавіч. — І на момант затрымання саставу злачынства ў яго дзеяннях яшчэ не было. Зараз прафесар у ВНУ ўжо не працуе, пераехаў з Гродна ў іншы горад. Хочацца верыць, што адпаведныя вывады (няхай не маральныя, а прававыя) ён усё ж зробіць.

— Якім жа чынам перасякліся шляхі прафесара і КДБ?

— Гэта здарылася ў Маскве. Замежны дыпламат чакаў яго ў «Мерседэсе». Пасля абмену прывітаннямі дыпламат запрасіў кліента ў машыну, уключыўшы папярэдне магнітафон. Іншаземец не без асцярогі ішоў на кантакт. Як-ніяк «паслугі» прапаноўваў спецыяліст у распрацоўцы сістэм супрацьпаветранай абароны. Прычым менавіта цяпер, калі вось-вось павінна пачацца вайна ў Персідскім заліве. Насцярожылі дыпламата і назойлівасць прафесара, яго гатоўнасць выконваць любое даручэнне.

Умовы «супрацоўніцтва» прафесар вылучыў нядробязныя. Ён патрабаваў права выезду з СССР яго з сынам і двума спецыялістамі па супрацьпаветранай абароне, забеспячэння поўнага фінансавання яго распрацоўкі, 40 працэнтаў прыбытку пасля ўкаранення вынаходства. І ўвогуле, як кажуць, — поўны пенсіён. Праўда, са спецыялістамі з Міністэрства абароны размовы яшчэ не было. Але ён не сумняваўся ў іх згодзе (адкуль такая ўпэўненасць, што афіцэры здрадзяць прысязе?).

Пад свае паслугі прафесар падвёў не толькі матэрыяльную, але і ідэйную базу. Маўляў, хоча дапамагчы аднаму з бакоў канфлікту ў заліве. І таму хоць зараз выедзе ў іншую частку зямнога шара, каб матэрыялізаваць сваё вынаходства. «Тут яно нікому не патрэбна, — сцвярджаў ён. — Навокал толькі інтрыгі, зайздрасць, абыякавасць да навуковай дзейнасці».

Многае цікавіла дыпламата, але размова не атрымлівалася. Ён разумеў, чым можа абярнуцца для яго ў выпадку няўдачы такое «супрацоўніцтва». Ды і асабісты занятак іншаземца быў далёкі ад ваенных сакрэтаў — яго больш цікавілі каштоўныя каменьчыкі і грошы. Словам, не даслухаў дыпламат прафесара і падвёў вынік: усё гэта цікава, але рэалізаваць пакуль што немагчыма.

...Машына толькі кранулася з месца, як адразу ж была блакіравана трыма чорнымі «Волгамі». «Правакатар», — падумаў дыпламат. Але прафесара ўжо самога саджалі ў машыну.

Чэкісты, дарэчы, сачылі не за ім, а менавіта за махляром з замежным пашпартам, які даўно ўжо быў у полі зроку кампетэнтных органаў. У «сетку» ж трапіў так званы «ініцыятыўнік» — чалавек, які па ўласнай ініцыятыве спрабуе перадаць сакрэтныя матэрыялы.

Экспертыза выявіла, што ў рабоце, якую прафесар прапанаваў дыпламату, сакрэтаў няма. Аднак, зроблены ў «Мерседэсе» магнітафонны запіс не пакінуў сумненняў у яго намерах.

— Віктар Міхайлавіч, што ж прымусіла чалавека, які ўсё жыццё працаваў на абаронную навуку, шукаць кантактаў з захадам? Грошы? Кар'ера? Слава?

— Свая логіка ў яго дзеяннях была. Сапраўды, канверсія абароннай прамысловасці паставіла многіх спецыялістаў у тупіковую сітуацыю, калі інжынерная думка працуе на поўную магутнасць, а шляхі яе рэалізацыі зведзены да мінімуму. Парадокс: вучонаму, які ўсё жыццё працаваў на абаронную электроніку, прапаноўваюць распрацоўваць ледзь не новы від каструлі. Не сакрэт і тое, што сёння мноства айчынных распрацовак і тэхналогій у нас не ўкараняецца ў вытворчасць, затое з поспехам рэалізуецца за мяжой.

Але ўсё гэта, зразумела, не апраўдвае дзеянняў вучонага. Бо і цяпер, у надзвычай складаных умовах, многія яго калегі робяць нямала карыснага для сваёй Радзімы. Цяпер гэта ёй неабходна, як ніколі.

Б. ПРАКОПЧЫК,
уласны кар. «Звязды».

Фільмы тыдня

● «ПАХАВАННЕ СТАЛІНА» ● «ІСПАНСКАЯ АКТРЫСА ДЛЯ РУСКАГА МІНІСТРА» ● «РЫНАЧНАЯ ПЛОШЧА» ● «КАСМІЧНАЯ ЗАВАРУХА» ● «ЯК НАМ ДАЕЦЦА ХАРАСТВО»

НОВАЯ КАЛЯРОВАЯ мастацкая кінастужка «ПАХАВАННЕ СТАЛІНА» створана кінематаграфістамі «Масфільма». Аўтар сцэнарыя і рэжысёр-пастаноўшчык Яўген Еўтушэнка. У фільме ўзнаўляецца апакаліпсічная карціна пахавання Сталіна ў сакавіку 1953 года. Вялікі натоўп, які ірвецца да труны, каб убачыць блізка хоць бы мёртвага Сталіна, разбіваўся аб светлафоры, аб ваенныя грузавікі. Унутры гэтага чалавечага вадавароту завязваецца першае каханне двух падлеткаў. Фільм адначасова і палітычны, з элементамі дэтэктыва, і любоўны. Ролі падлеткаў выконваюць упершыню знятыя ў кіно Марына Калінічэнка і Дзяніс Канстанцінаў. У ролі берыеўскага агента, сімвалізуючага ўсюдыіснае вока Зла, — Яўген Платохін. У фільме зняліся заходняя кіназорка Ванеса Рэдгрэйф і нашы Аляксей Баталаў, Майя Булгакава, Георгій Юматаў, Святлана Харытонава.

КІНЕМАТАГРАФІСТАМІ «МАСФІЛЬМА» разам з іх іспанскімі калегамі знята новая каляровая мастацкая кінастужка «ІСПАНСКАЯ АКТРЫСА ДЛЯ РУСКАГА МІНІСТРА». Аўтары сцэнарыя — Аляксандр Адабаш'ян, Себасцьян Аларкон пры ўдзеле Аляксандра Барадзянскага, Х. Л. Руіс Дзіаса. Рэжысёр — Себасцьян Аларкон.

Звычайны школьны фізрук выпадкова трапляе на прыём у выбранае грамадства, дзе шмат іншаземцаў. Там яго прадстаўляюць як «міністра кіно». Ён зачароўвае іспанскую актрысу, і тая запрашае «міністра» наведаць яе радзіму. Але не толькі гэта любоўная інтрыга прыцягне ўвагу гледачоў. У той далёкай краіне настаўнік даведваецца пра драматычную гісторыю жыцця свайго бацькі-іспанца...

Галоўныя ролі выконваюць Вікторыя Вэра, Сяргей Газараў, Армен Джыгарханян, Леанід Кураўлёў, Наталля Фацеева, Сяргей Ніканенка.

ПРЫХІЛЬНІКАМ ІНДЫЙСКАГА КІНО трэба звярнуць увагу на новую каляровую двухсерыйную індыйскую мастацкую кінастужку «РЫНАЧНАЯ ПЛОШЧА», знятую па матывах рамана Гулама Абаса «АНАНДЗІ». Па перакананню пастаноўшчыка карціны Ш'яма Бенегала, «кіно павінна быць звернута да рэальнасці, неабходна рабіць больш фільмаў, звязаных з сучаснасцю, якія б адлюстроўвалі грамадскія працэсы». У сваёй новай рабоце рэжысёр звяртаецца да жыцця жанчын з дома ўвесяленняў.

У галоўнай ролі — Шабана Азмі.

ВЯЛІКІ КАСМІЧНЫ КАРАБЕЛЬ «Паўднёвае сонца», які шмат гадоў падарожнічаў у Сусвеце ў пошуках некаланізаванага свету, становіцца родным домам для перасяленцаў, якія жывуць і працуюць дзеля будучага сваіх дзяцей. Але не ўсе на караблі задаволены становішчам. На борце адбываецца некалькі дыверсій і забойстваў, якія спачатку прыводзілі камандзіра карабля ў поўнае замяшанне. Злачынцы спрытна замятаюць сляды, ліквідоўваючы ўсіх сведак, а таксама тых, хто блізкі да разгадкі злачынстваў. Паступова, прааналізаваўшы абстаноўку, камандзір карабля і яго прыбліжаныя прыходзяць да высновы, што галоўны віноўнік усіх падзей — Калген, чалавек які адказвае на караблі за бяспеку... А аб тым, што здарылася далей, гледачы даведаюцца, паглядзеўшы новую каляровую амерыканскую мастацкую кінастужку «КАСМІЧНАЯ ЗАВАРУХА». Аўтар сцэнарыя — Марыя Данце, рэжысёр — Дэвід Уінтэрс.

Галоўных герояў выконваюць Рэб Браун, Джон Філіп Лоу, Камерон Мітчэл.

З ЦІКАВАСЦЮ ГЛЯДЗІЦЦА і новая каляровая хранікальна-дакументальная кінастужка «ЯК НАМ ДАЕЦЦА ХАРАСТВО» вытворчасці Свярдлоўскай кінастудыі. Гэта некалькі фрагментаў з паўсядзённага жыцця айца Арцёмія, маладога свяшчэнніка аднаго з царкоўных прыходаў у цэнтры Масквы. Мы застаём яго на экране ў дзень святога отрака Арцемія. У гэта свята бацюшка знаходзіцца ў асаблівым, радасным стане душы і сэрца. Ён жартуе, расказвае цікавыя гісторыі і ў такой паўжартаўлівай-паўсур'ёзнай форме гаворыць аб тым, што такое ў яго разуменні дабро, а што — зло, і дзе праходзіць мяжа паміж гэтымі двума паняццямі.

Вясёлы аловак

Малюнкі А. ПАПОВА

ПРАГРАМА ТЭЛЕПЕРАДАЧ

З 24 ПА 30 ЧЭРВЕНЯ

24 чэрвеня, ПАНЯДЗЕЛАК

Праграма Беларускага тэлебачання

16.30. Экран дзіцячага фільма. «Хлопчык з ногцік».
17.50. «Гарлачык». Мультфільм.
18.00. Цікава пра вядомае. «У вялікім, цёмным, дрымучым лесе», «Помнікі прыроды».
19.00. Панарама.
19.30. Наш каментарый. Хадзіў бы ў злоце...
19.35. Трыбуна. Уласнасць і цэнавая палітыка ў сучасных умовах. З Рэспубліканскай навукова-практычнай канферэнцыі.
20.25. «Вясёлка над Бярэзінай». Тэленарыс.
20.45. Калыханка.
21.00. «Магістраль». Дак. фільм.
21.50. Спартыўны тэлеконкурс.
22.05. Ліра.
24.00. Накцюрн. Іграе Мінскі камерны аркестр.

Першая агульнасаюзная праграма

6.30. Раніца.
9.00. «Па законах ваеннага часу». Маст. фільм.
10.20. Футбол. Кубак СССР. Фінал. ЦСКА — «Тарпеда» (Масква).
12.00. ТСН.
12.30. «Незвычайны сябар». Мультфільм.
12.45. Футбольны агляд.
13.15. Народныя казкі і прытчы розных краін. «Маленькія зялёныя чалавечкі» (Кот д'Увуар).
13.20. Вас запрашае ўзорны аркестр Ваенна-Марскога Флоту СССР.
14.30. Кінафестываль. «Прыз сімпатый гледачоў». «Забытыя багі. Купала».
15.00. ТСН.
15.15. «А ну, дзядулі!» Маст. фільм.
16.30. Свет захопленых. «Кветкі ў доме».
16.45. «Лавіся, рыбка!» Мультфільм.
16.55. Фільм — дзецям. «Справа за табой».
18.15. Дзелавы кур'ер.
18.30. ТСН.
18.45. «Процістаянне». Цыкл «Эканоміка і экалогія». Перадача 1-я.
19.30. Фільм-спектакль Латвійскага маладзёжнага тэатра «Вынаходства вальса». Па матывах аповесці У. Набокава.
21.00. Час.
21.40. Працяг фільма-спектакля «Вынаходства вальса».
22.40. «5 плюс...»
0.55. ТСН.
1.15. «Старыцкі злом». Дак. фільм.
2.05. II Міжнародны конкурс прафесіянальных выканаўцаў бальных танцаў.

Другая агульнасаюзная праграма

17.00. Ленінградская студыя дакументальных фільмаў паказвае...
17.45. «Сялянскае пытанне». Удзельнічаюць старшыня Саўміна РСФСР І. С. Сілаеў, міністр сельскай гаспадаркі РСФСР Г. В. Кулік і іншыя.
18.00. «Коннік на белым кані». Невядомыя старонкі біяграфіі маршала Жукава.
18.50. Прашу слова.
19.00. Тэатральны раз'езд. «Мяшчане» — праз 25 гадоў».
20.00. Весткі.
20.15. Добрай ночы, малышы!
20.30. Футбольны агляд.
21.00. Час (з сурдаперакладам).
21.40. На сесіі Вярхоўнага Савета СССР.
22.25. «Мікалай Рыжкоў: веру ў Расію».
23.00. Весткі.
23.15. Кінапанарама.

25 чэрвеня, АЎТОРАК

Праграма Беларускага тэлебачання

8.30. Раніца рэспублікі.
8.50. «Песні вясны». Спявае Р. Шарыпава.
9.30. «Азірніся, Расія». Гісторыя рускай сядзібы.
10.20. Рытмічная гімнастыка.
10.50. «Восеньская дарога да мамы». Маст. фільм.
16.25. «Прыгоды Квенціна Дорварда», стралка каралеўскай гвардыі». Маст. фільм.
18.00. Дак. фільмы «Салдаткі», «Лісты ў бессмяротнасць».
19.00. Панарама.
19.30. Наш каментарый. Прывід блукае па краіне.
19.35. Факты і меркаванні. Пра сацыяльную абарону грамадзян, што пацярпелі ад катастрофы на Чарнобыльскай АЭС. Прымаюць удзел старшыня Пастаяннай камісіі Вярхоўнага Савета БССР І. М. Смоляр і міністр сацыяльнага забеспячэння БССР Т. Ф. Крутаўцова. Прамая лінія.
20.45. Калыханка.
21.00. Д. Смольскі. «Паэт». Відэафільм.
21.40. На сесіі Вярхоўнага Савета БССР.

Першая агульнасаюзная праграма

6.30. Раніца.
9.00. Маст. фільм «Марскі воўк». Паводле твора Д. Лондана. 1-я серыя.
10.35. Дак. фільм «Горад і рынак».
10.45. Дзіцячая гадзіна (з урокам французскай мовы).
11.45. Народныя мелодыі.
12.00. ТСН.
12.15. Актуальны рэпартаж.
12.30. «Вынаходства вальса». Фільм-спектакль па матывах аповесці У. Набокава.
14.55. Фотаконкурс «Зямля — наш агульны дом».
15.00. ТСН.
15.15. «Дарога да сябе». Маст. фільм. 1-я серыя.
16.20. Свет захопленых. «Аўто».
16.35. Г. Малер. Сімфонія № 1 рэ мажор.
17.25. Фільм — дзецям. «Лялька Руслан і яго сябар Санька».
18.30. ТСН.
18.45. Мультфільм.
18.55. Кантакт-форум.
19.25. Маст. фільм «Марскі воўк». 1-я серыя.
21.00. Час.
21.40. «Хто ёсць хто». На пытанні тэлегледачоў адказвае старшыня Ленсавета А. А. Сабчак.
22.55. Экалагічныя навіны.
23.10. «З адкрытым сэрцам». Сустрэчы ў Парыжы.
0.10. ТСН.
0.30. Джазавыя партрэты.
1.30. Маст. фільм «Марскі воўк». 1-я серыя.

Другая агульнасаюзная праграма

8.00. Ранішняя гімнастыка.
8.20. «Ах, прынцэса». Мультфільм.
8.30. Дак. фільм «Мы, што перажылі сяброў...»
17.00. «Грані». Мастацка-публіцыстычная праграма.
18.00. «Без рэтушы». Прэс-канферэнцыя.
18.45. Парламенцкі веснік Расіі.
19.00. Тэніс. Уімблдонскі турнір.
20.00. Весткі.
20.15. Добрай ночы, малышы!
20.30. Рытмічная гімнастыка.
21.00. Час (з сурдаперакладам).
21.40. На сесіі Вярхоўнага Савета СССР.
22.30. «Пятае кола». Мастацка-публіцыстычная праграма.

26 чэрвеня, СЕРАДА

Праграма Беларускага тэлебачання

8.30. Раніца рэспублікі.
8.40. Дак. фільм «Паляванне ў чужой краіне».
8.55. «Ахоўная грамата». Карабанаўскія паркалі.
9.40. Свет грошай Адама Сміта.
10.20. «Антарктычная аповесць». Маст. фільм. 1-я серыя.
16.30. Кім быць? Запрашае Гомельскі медыцынскі інстытут.
17.25. «Казкі па-бухарску». Фільм-канцэрт.
18.00. «Незабыўнае». Дак. фільмы. «І вечны будзе май», «Рэйкавая вайна», «Тры ўдары», «Рудабелка. Год 1941-ы».
19.00. Панарама.
19.30. Наш каментарый. Крэдыт перабудовы.
19.35. Ашчадны банк прапануе... Пытанні і адказы. Прамая лінія.
20.45. Калыханка.
21.00. «Я песні аддаў усё спаўна». Фільм-канцэрт.
21.50. На сесіі Вярхоўнага Савета БССР.

Першая агульнасаюзная праграма

6.30. Раніца.
9.00. Маст. фільм «Марскі воўк». 2-я серыя.
10.10. Разам з чэмпіёнамі.
10.25. Дзіцячы музычны клуб.
11.10. «Клоун з восенню ў сэрцы. Л. Енгібараў». Фільм-канцэрт.
12.00. ТСН.
12.15. Дзелавы кур'ер.
12.30. Мультфільмы «Мукскараход», «Чароўны ліхтар».
13.05. Экалагічныя навіны.
13.20. Іграюць Г. Фейгін (скрыпка) і Е. Ашкеназі (фартэпіяна).
14.10. «Мастацтва Аляксандра Шылава». Дак. фільм.
15.00. ТСН.
15.15. «Дарога да сябе». Маст. фільм. 2-я серыя.
16.15. Свет захопленых. «Дамком».
16.30. «Граф Арлоў з хутара Марозаўка». Аб сельскім кааператыўным аб'яднанні ў Прыморскім краі.
16.50. Фільм — дзецям. «Корцік». 1-я серыя.
18.00. «На беразе Зеленчука». Перадача з Пяцігорска.
18.30. ТСН.
18.45. Мультфільмы «Матылёк», «Светлячок».
19.00. «Мексіканцы на фоне краіны». Фільм 1-ы.
19.50. Маст. фільм «Марскі воўк». 2-я серыя.
21.00. Час.
21.40. Кінапанарама. Вядучы — кінадраматург В. Мярэжка.
23.10. Актуальнае інтэрв'ю.
23.20. «Будзем знаёмыя...» Кампазітар Р. Гарабец.
23.50. Пад знакам «пі».
1.35. Канцэрт з твораў І. Кальмана.
2.25. Маст. фільм «Марскі воўк». 2-я серыя.

Другая агульнасаюзная праграма

8.00. Ранішняя гімнастыка.
8.15. Канцэрт акадэмічнага хору рускай песні Дзяржтэлерадыё СССР.
17.00. На канцэрце Аляксандра Дольскага.
18.20. «Грамадзянства не пазбаўлены. У грамадзянстве не аднаўлены». У. Букоўскі на тэлебачанні Расіі.
19.00. Тэніс. Уімблдонскі турнір.
20.00. Весткі.
20.15. Добрай ночы, малышы!
20.30. «Знаёмцеся: Гехт».
21.00. Час (з сурдаперакладам).
21.45. На сесіі Вярхоўнага Савета РСФСР.
22.30. «Дарога ў пекла». Маст. фільм. 1-я і 2-я серыі. У перапынку — весткі.

27 чэрвеня, ЧАЦВЕР

Праграма Беларускага тэлебачання

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Ружовы вецер». Дак. фільм.
9.05. «Азірніся, Расія». Гісторыя рускай сядзібы. «Алупка».
9.55. Рытмічная гімнастыка.
10.25. «Антарктычная аповесць». Маст. фільм. 2-я серыя.
16.30. Экран дзіцячага фільма. «Капітан Саўры-Галава». 1-я серыя.
17.35. «Домік для ўсіх», «Дадабай і будзільнік». Мультфільмы.
18.00. «Выбарг». Дак. фільм.
18.20. Зачытайце маё пісьмо...
18.25. Панарама.
18.55. Футбол. «Дынама» (Мінск) — «Дынама» (Масква). У перапынку **(19.45)** — Тыдзень беларускага ўрада. Служба інфармацыі Савета Міністраў БССР паведамляе...
20.50. Калыханка.
21.05. «Карпацкія крыніцы». Фільм-канцэрт.
21.45. На сесіі Вярхоўнага Савета БССР.

Першая агульнасаюзная праграма

6.30. Раніца.
9.00. Маст. фільм «Марскі воўк». 3-я серыя.
10.05. Дзіцячая гадзіна (з урокам англійскай мовы).
11.05. Дак. фільм. «Пяю табе, мая сяброўка».
11.15. Рабі з намі, рабі, як мы, рабі лепш за нас.
12.00. ТСН.
12.15. Паводле зводак МУС СССР.
12.30. Кінапанарама.
14.00. «Я вам спяю». Песні А. Серага.
14.30. «Дачасныя людзі». Пра былых студэнтаў саратаўскіх ВНУ, асуджаных за дзейнасць «Групы рэвалюцыйнага камунізму».
15.00. ТСН.
15.15. Асеннія ранішнікі». Маст. фільм. 1-я серыя.
16.20. Канцэрт рускай духоўнай музыкі.
16.35. Фільм — дзецям. «Корцік». 2-я серыя.
17.45. ...Да 16 і старэйшым.
18.30. ТСН. Міжнародны выпуск.
18.45. «Як Алдар Касэ перахітрыў тыгра». Мультфільм.
18.55. «Мексіканцы на фоне краіны». Фільм 2-гі.
19.45. «Захаваем для нашчадкаў». Прэзентацыя Асацыяцыі народных майстроў і рамёстваў.
19.55. Маст. фільм «Марскі воўк». 3-я серыя.
21.00. Час.
21.40. Паводле зводак МУС СССР.
21.55. Музыка ў эфіры.
23.55. ТСН.
0.15. Народны артыст СССР Я. Лебедзеў. Роздум пра акцёра.
1.35. Маст. фільм «Марскі воўк». 3-я серыя.

Другая агульнасаюзная праграма

7.30. «Брыдж». Тэлебіржа.
8.00. Ранішняя гімнастыка.
8.20. Народныя мелодыі.
8.35. «Брава, бравачкі». Фільм-канцэрт.
16.00. Тэніс. Уімблдонскі турнір.
17.00. Грані. Мастацка-публіцыстычная праграма.
18.00. «Рэдзькіна выклікалі?» Тэленарыс.
18.15. «Салідарнасць». Дак. фільм.
18.45. Парламенцкі веснік Расіі.
19.00. Футбол. ЦСКА — «Шахцёр». У перапынку — весткі.
20.45. Добрай ночы, малышы!
21.00. Час (з сурдаперакладам).
21.40. На сесіі Вярхоўнага Савета РСФСР.
22.10. Тэатральны раз'езд. «Крыштальная» Турандот».
23.00. Весткі.
23.15. «Амі-экспрэс».
23.30. «Погляд» з падполля.
23.40. Тэлевізійны музычны абанемент. «У свеце імправізацыі». Перадача 1-я.

28 чэрвеня, ПЯТНІЦА

Праграма Беларускага тэлебачання

8.30. Раніца рэспублікі.
8.40. Фільмы аб пажарнай бяспецы.
9.05. «Погляд дырыжора». Фільм-канцэрт.
9.35. «Жывая планета». Дак. фільм. «Джунглі».
10.20. «Антарктычная аповесць». Маст. фільм. 3-я серыя.
11.30. Ленінградская студыя дак. фільмаў паказвае...
16.30. Экран дзіцячага фільма. «Капітан Саўры-Галава». 2-я серыя.
17.35. «Хвілін прыемных сустрэча». Фільм-канцэрт.
18.00. Моладзь і час. «Інтэрнат», «Прэлюдыя».
19.00. Панарама.
19.30. Наш каментарый. Кааператыўныя пакуты.
19.35. Зваротная сувязь. Па матэрыялах пошты рэдакцыі грамадска-палітычных праграм.
20.20. Персанальныя ЭВМ сёння і заўтра. Аб сучасных замежных інфармацыйных тэхналогіях і шляхах укаранення іх у эканоміку рэспублікі.
20.45. Калыханка.
21.00. «Анкета. Нататкі на палях», «Альтэрнатывы няма». Дак. фільмы.
21.45. На сесіі Вярхоўнага Савета БССР.

Першая агульнасаюзная праграма

6.30. Раніца.
9.00. Маст. фільм «Марскі воўк». 4-я серыя.
10.15. ...Да 16 і старэйшым.
11.00. К. Хачатуран. Канцэрт для віяланчэлі з аркестрам.
11.30. Дак. фільмы «У дрымучы лес з таямнічым месяцам...», «Верш».
12.00. ТСН.
12.15. Інавацыя.
12.30. «Мапет-шоу». Лялечны фільм-канцэрт (Вялікабрытанія). 1-я і 2-я серыі.
13.20. «Дарога даўжынёю ў 150 гадоў». Аб акцёрскай дынастыі Садоўскіх.
14.30. Канцэрт рускага харэаграфічнага і песеннага фальклору.
15.00. ТСН.
15.15. «Асеннія ранішнікі». Маст. фільм. 2-я серыя.
16.25. Свет захопленых. «Увага, здымаю!»
16.40. Фільм — дзецям. «Корцік». 3-я серыя.
17.50. «Мама, тата і я».
18.20. «Крот і транзістар». Мультфільм (ЧСФР).
18.30. ТСН. Міжнародны выпуск.
18.45. Прамая размова. «Сем дзён з жыцця прэзідэнта рэспублікі». А. Акаеў (Кіргізія).
19.30. Эстрадная праграма.
19.45. Маст. фільм «Марскі воўк». 4-я серыя.
21.00. Час.
21.40. Актуальнае інтэрв'ю.
21.55. «ВІД» прадстаўляе: «Поле цудаў», «Музагляд», «Справа», «Шоу-біржа», МТБ.
У перапынку **(0.30)** — ТСН.
1.30. «Дом ля дарогі». Фільм-балет па матывах твораў А. Твардоўскага.
2.10. Маст. фільм «Марскі воўк». 1-я серыя.

Другая агульнасаюзная праграма

7.00. Раніца дзелавога чалавека.
8.00. Ранішняя гімнастыка.
8.20. «Дзявочыя ўзоры». Мультфільм.
17.00. «Субяседнік». Інтэрв'ю з акцёрам Абаленскім.
17.45. «Невядомае золата». Дак. фільм.
18.45. Дзелавое інтэрв'ю.
19.00. Тэніс. Уімблдонскі турнір. Перадача з Англіі.
20.00. Весткі.
20.15. Добрай ночы, малышы!
20.30. «Сустрэча». Мастачка Л. Беспальчэй.
21.00. Час (з сурдаперакладам).
21.40. На сесіі Вярхоўнага Савета СССР.
22.30. На сесіі Вярхоўнага Савета РСФСР.
23.00. Весткі.
23.15. «Пятае кола». Мастацка-публіцыстычная праграма.

29 чэрвеня, СУБОТА

Праграма Беларускага тэлебачання

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Сустрэчы на арэне». Фільм-канцэрт.
9.25. «Бадзягі Поўначы». Маст. фільм.
10.45. «Журботная памяць». Тэленарыс.
11.00. Тыдзень планеты.
11.15. «Азірніся, развітваючыся...» Тэленарыс пра жыхароў вёскі Бранчыцы Салігорскага раёна.
11.35. Футбол. КІМ (Віцебск) — «Спартак» (Нальчык).
12.25. «Полацкі сшытак». Старадаўняя беларуская музыка ў выкананні школьнікаў.
12.45. «Асцярожна! Карасі!» Мультфільм.
12.55. Я і мы. Грамадска-публіцыстычная праграма.
13.50. Тэлебізнес. Клуб «Партнёр». Прамая лінія.
15.20. «Рассмяшыце клоуна». Маст. фільм. 1-я і 2-я серыі.
17.30. Алоі Ёсць пытанне. Сустрэча са старшынёй Савета Міністраў БССР В. Ф. Кебічам. Прамая лінія.
19.00. Панарама.
19.30. Асаблівы выпадак. Камароўскі рынак і «цяжкія» падлеткі.
20.00. «І яшчэ пра Белавежскую пушчу...» Тэленарыс.
20.25. Мультфільмы для дарослых. «Вынаходка», «Куфэрак».
20.45. Калыханка.
21.00. У свеце мастацтваў. «Элегія», «Хохлаўка».
21.45. «Першая сустрэча, апошняя сустрэча». Маст. фільм.
23.15. Накцюрн. Іграе камерна-інструментальны ансамбль Беларускага тэлебачання і радыё.

Першая агульнасаюзная праграма

6.30. Выступае фальклорнае трыо «Званы рускія».
6.45. Мультфільмы «Падание пра Кудым-Ашу», «Сказ пра Пера-волата», «Стальны пярсцёнак». «Легенда аб старой арбе».
7.30. Рытмічная гімнастыка.
8.00. Ранішняя забаўляльная праграма.
8.30. ТСН.
8.45. Фільм — дзецям. «Пасля вайны — мір».
10.00. Пункт адліку. Прадпрымальніцтва і бізнес.
10.30. Ранішняя зорка.
11.30. Вобраз. Літаратурная перадача для старшакласнікаў.
12.45. Фільмы рэжысёра В. Шамшыева. «Выстрал на перавале Караш».
14.30. «Куміры». Спявае Жэня Белавусаў.
15.00. ТСН.
15.15. Кінапраграма «XX стагоддзе. Хроніка трывожнага часу».
16.50. Да нацыянальнага свята Канады — Дня Канады. «Дзве мовы — адна краіна».
17.35. Мультфільм «Пчала Мая» (Германія — Аўстрыя). 4-я серыя «Мая ў мурашах».
18.00. Міжнародная панарама.
18.45. Міжнародны фальклорны фестываль.
19.40. Фотаконкурс «Зямля — наш агульны дом».
19.45. Маст. фільм «Пакуль вар'яцее мара».
21.00. Час.
21.40. «Шчаслівы выпадак». Сямейная тэлевіктарына.
22.40. «Успаміны аб песні».
23.10. ТСН.
23.30. Да і пасля поўначы.
1.00. Маст. фільм «Пакуль вар'яцее мара».

Другая агульнасаюзная праграма

8.00. Ранішняя гімнастыка.
8.15. Здароўе (з сурдаперакладам).
8.45. «НЛА: неаб'яўлены візіт». Перадача 12-я.
9.45. Відэаканал «Садружнасць».
12.00. Праграма тэлебачання Расіі. Відэаканал «Плюс адзінаццаць».
14.00. У свеце жывёл (з сурдаперакладам).
15.30. Выступае ансамбль «Зарайне» (Петразаводск).
15.40. Валейбол. Першынство сусветнай лігі. Мужчыны. Зборная Італіі — зборная СССР.
16.45. Спорт для ўсіх.
17.00. Невядомая Расія. «Балада аб няўдачніках». Пра жыццё і творчасць пісьменніка А. Зіноўева.
18.00. Дакументальны фільм.
18.45. Парламенцкі веснік Расіі.
19.00. Тэлепраграма «Сям'я».
20.00. Весткі.
20.15. Добрай ночы, малышы!
20.30. Тэніс. Уімблдонскі турнір.
21.00. Час (з сурдаперакладам).
21.40. «Музычнае агенцтва». Вядучы — А. Троіцкі.
23.00. Весткі.
23.15. Спартыўная праграма.

30 чэрвеня, НЯДЗЕЛЯ

Праграма Беларускага тэлебачання

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Перыкола». Музычны фільм.
10.05. «Вы будзеце бачыць!» Тэленарыс.
10.20. «Першая сустрэча, апошняя сустрэча». Маст. фільм.
11.50. «Харэаграфічныя навелы». Фільм-канцэрт.
12.55. Помнікі гісторыі і культуры расказваюць... «Тбілісі».
13.25. МММ-91 (Мінскі малы марафон).
13.55. Фільм — дзецям. «Варвара-краса, Доўгая каса».
15.15. «Ромка, Фомка і Артос». Мультфільм. Фільмы 1, 2, 3-ці.
15.45. Час пісьма.
16.45. «Вецер вандраванняў».
17.30. «Любоўныя пісьмы з падтэкстам». Маст. фільм з субцітрамі.
19.00. Панарама.
19.20. «Музыка падводнага свету». Кінанарыс.
19.30. «Жыццё ў танцы».
20.45. Калыханка.
21.00. «Гімназісты». Дак. фільм.
21.50. «Каскад». Кантакт. Інфармацыя. Рэклама.
22.00. Крок.

Першая агульнасаюзная праграма

6.30. «Як жывеш, Накана?» Аб жыцці пасёлка ў Іркуцкай вобласці.
7.00. Ранішняя зорка.
8.00. «Формула-С». Тэлеконкурс спартыўных сем'яў.
8.30. Біржавыя навіны.
8.45. Тыраж «Спортлато».
9.00. Раным-рана.
10.00. На службе Айчыне.
11.00. Ранішняя забаўляльная праграма.
11.30. У свеце жывёл.
13.00. Выступае лаўрэат тэлерадыёконкурсу «Галасы Расіі» С. Гаршуноў.
13.10. Марафон-15.
14.25. Музычны кіёск.
14.55. Народныя казкі і прытчы розных краін. «Пітон і чарапаха» (Нігерыя).
15.00. ТСН.
15.10. «Міліцыя — паліцыя. Масква — Нью-Йорк». Эстрадна-спартыўнае шоу.
17.10. Сельская гадзіна.
18.10. Уолт Дысней прадстаўляе...
19.00. «ЮАР: залатая дуга Трансвааля». Аб сённяшнім дні рэспублікі.
19.40. Хвіліны паэзіі.
19.45. Маст. фільм «Раз на раз не прыходзіцца».
21.00. Час.
21.40. «Што? Дзе? Калі?» Выпуск 4-ы. Фінал.
23.10. Футбольны агляд.
23.40. Хранограф.
23.55. ТСН.
0.15. «Парадыз-кактэйль».
1.15. «Кіно, каханне і... фантазія». Кінаканцэрт.
2.10. «Не люба — не слухай». Гумарыстычна-забаўляльная праграма.

Другая агульнасаюзная праграма

8.00. На зарадку станавіся!
8.15. «Казкі-невялічкі». Мультфільм.
8.30. Чэмпіянат па баскетболу сярод прафесіяналаў НБА. «Юта джаз» — «Портленд трэйл блейзерс».
9.30. «Эканоміка рэспублік: гарызантальныя сувязі».
12.00. Праграма Філа Донах'ю. «Вайна ў заліве».
13.00. Рускае відэо. Гісторыя Марыінскага балета. Частка 1-я.
14.00. «Казачка пра казёльку». Мультфільм.
14.10. Усесаюзны конкурс «Настаўнік года-91».
15.40. Фільмы рэжысёра Ю. Ледзіна. «Маржы».
16.00. Тэніс. Уімблдонскі турнір. Перадача з Англіі.
17.00. Музыканты — дзецям Чарнобыля. Канцэрт у Мінску з удзелам савецкіх і замежных выканаўцаў.
17.45. «Шчырасць за шчырасць».
18.15. «Другое мастацтва». Перадача 2-я. На выстаўцы ў Доме мастакоў.
18.45. Аўтарскае тэлебачанне.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Весткі.
20.15. Аўтарскае тэлебачанне.
21.00. Час (з сурдаперакладам).
21.50. Сатырычная праграма ансамбля «Кахінор».
23.00. Весткі.
23.15. К-2 прадстаўляе... «Кінограф». Выпуск 2-гі.
24.00. Валейбол. Першынства сусветнай лігі. Мужчыны. Зборная Італіі — зборная СССР.

Крыжаванка

Перакладзіце на беларускую мову наступныя словы.

Па гарызанталях: 5. Весенние заморозки. 7. Пейзаж. 10. Участь. 11. Трясогузка. 12. Скука. 13. Жатва. 17. Стража. 19. Процветание. 22. Оконная петля. 23. Кожура. 27. Изложение. 28. Решётка. 29. Умысел. 32. Стоимость. 34. Суета. 35. Смысл. 36. Единорог, нарвал. 38. Палисадник.

По вертикалях: 1. Действие, акт. 2. Содержание. 3. Рвение, задорность. 4. Колокол. 5. Хранитель. 8. Дополнение. 9. Подойник. 14. Изнанка. 15. Отсвет. 16. Прошлое. 18. Опёнок. 24. Беспокойство. 25. Тыква. 26. Ольшаник. 30. Туча. 31. Сошник. 33. Штукатурка. 35. Синева.

На дугах: 6. Бросок. 20. Щекотка. 21. Магазин, лавка. 37. Пуговица.

Склаў К. ЖУК.
г. Жодзіна.

АДКАЗЫ НА КРЫЖАВАНКУ, ЗМЕШЧАНУЮ 15 ЧЭРВЕНЯ.

ТЭЛЕБАЧАННЕ

22 чэрвеня

Праграма Беларускага тэлебачання

9.05. «Ляцяць жураўлі». Мастацкі фільм.
10.40. Тэлевізійны дзіцячы дзень. Тэлеклуб «Пошук». Пра атрад чырвоных следапытаў «Белая Русь»
11.00. Тыдзень планеты. Міжнародны агляд.
11.15. Да 50-годдзя пачатку Вялікай Айчыннай вайны. «Толькі гадзіна пятнаццаць». Тэленарыс пра лётчыка Леаніда Бутэліна, які ажыццявіў паветраны таран у першы дзень вайны.
11.40. Рэха вайны. Па пісьмах тэлегледачоў.
12.00. Г. Вагнер. «Сцяжынаю жыцця». Спектакль Дзяржаўнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета БССР.
14.00. Тэлевізійны дзіцячы дзень
15.20. Да 50-годдзя пачатку Вялікай Айчыннай вайны. «...Роўна ў чатыры гадзіны».
16.40. «Праз усю вайну». Фільм-канцэрт з удзелам Дзяржаўнага ансамбля БССР «Песняры».
17.00. Тэлевізійны дзіцячы дзень. «Пакуль я жывы, я з табою». Тэлевізійны спектакль па пісьмах ленінградскіх школьнікаў.
17.45. Сустрэча для вас. У студыі ветэраны Вялікай Айчыннай вайны. Прамая лінія.
18.45. Музыка маёй рэспублікі. Э. Наско. Вакальна-сімфанічны цыкл «Сей зерне».
19.00. Панарама.
19.30. «Спявае Клаўдзія Шульжэнка». Фільм-канцэрт.
20.35. «Дзевятая застава». Дакументальны фільм.
20.45. Калыханка.
21.00. «Дом ля дарогі». Фільм-балет.
21.45. «Узыходжанне». Мастацкі фільм.

Першая агульнасаюзная праграма

9.20. Мультфільмы «Мяшок яблыкаў», «Тайна залатых туфлікаў».
9.50. «Бурда модэн» прапануе...
10.20. «Дару, што памятаю».
10.55. Ранішняя зорка.
11.55. Прэм'ера тэлевізійнага дакументальнага фільма.
13.25. У свеце казак і прыгод. «Чароўная лямпа Аладзіна». Мастацкі фільм.
15.00. ТСН.
15.15. «Пераможцы».
16.15. Сустрэча з Чырванасцяжным.
17.15. «Ноч нараджэння». Мультфільм.
17.30. А. Эшпай. Сімфонія № 5. Выконвае Дзяржаўны акадэмічны сімфанічны аркестр СССР. Дырыжор народны артыст СССР Я. Святланаў.
18.00. Міжнародная панарама.
18.45. Хвіліны паэзіі.
18.55. Прэм'ера шасцісерыйнага дакументальнага савецка-германскага фільма «Няхай будзе праклята вайна». Фільм 6-ы «Пачатак канца».
19.25. Канцэрт рускага харэаграфічнага і песеннага фальклору.
19.55. «Гэта мы, божа». Тэлевізійны мастацкі фільм.
21.00. Час.
21.40. «Масква — Брэст — Берлін». «Новая дарога». Перадача з Брэста.
23.30. ТСН.
23.50. «Яго пахавалі ў шар зямны». Дак. фільм («Беларусьфільм»).
0.35. «Гэта было мінулым летам». Тэл. маст. фільм. 1-я і 2-я серыі.

Другая агульнасаюзная праграма

12.00. Відэаканал «Плюс адзінаццаць».
14.00. Руская мова.
14.30. «Курыца». Мультфільм.
14.40. Валейбол. Першынство сусветнай лігі. Мужчыны. Зборная Японіі — зборная СССР. Перадача з Японіі.
15.40. «Печнікі». Тэлевізійны мастацкі фільм.
17.00. «Успамінай з любоўю». Пра Клаўдзію Шульжэнку.
17.45. «За другі свая». Дакументальны фільм. Руская праваслаўная царква ў гады Вялікай Айчыннай вайны.
18.45. Парламенцкі веснік Расіі.
19.00. Уваскрасенне. «Старадаўні раманс».
19.45. «Закінуты канал». Тэлевізійны дакументальны фільм.
20.15. Добрай ночы, малышы!
20.30. «Я Вас кахаў». Гучаць вершы А. С. Пушкіна.
21.00. Час (з сурдаперакладам).
21.45. Прашу слова.
22.00. К-2 прадстаўляе: «XX стагоддзе — ў кадры і за кадрам».
23.00. Весткі.
23.15. Масква. Вялікая зала кансерваторыі. 22 чэрвеня 1991 г. Сімфанічны канцэрт Л. В. Бетховен і П. І. Чайкоўскі.

23 чэрвеня

Праграма Беларускага тэлебачання

8.30. Раніца рэспублікі. Інфармацыйны выпуск.
8.40. Праграма перадач.
8.45. Парады ўрача.
9.00. «Узыходжанне». Мастацкі фільм.
10.45. «Абавязак памяці». Тэлевізійны дакументальны фільм.
11.10. «Танцуе Галіна Шляпіна». Фільм-канцэрт.
11.35. У тэатрах краіны. «Надзеі маленькі аркестрык». Спектакль Маскоўскага тэатра камедыі.
12.40. «Ах, прынцэса!», «Слон і пеначка», «Вяроўка». Мультфільмы.
13.10. Працяг спектакля Маскоўскага тэатра камедыі «Надзеі маленькі аркестрык».
14.00. Паміж намі, жанчынамі. Пакорны ўзросты ўсе каханню.
14.45. Лабірынт. Праграма для тых, хто выбірае прафесію.
15.45. Клуб вясёлых і знаходлівых. Фінал рэспубліканскага турніру.
17.30. Вечар са скрыпкамі. Тэленарыс пра народнага ўмельца, скрыпічнага майстра з вёскі Глядкі Салігорскага раёна А. А. Вечара.
18.00. «Ігар Уладзіміравіч Ільінскі. Урокі жыцця». Тэлевізійны фільм.
19.00. Панарама. Інфармацыйная праграма.
19.30. На музычных паралелях. Спявае Берл Санфард Розенберг (ЗША).
20.20. Мультфільмы для дарослых «Тут могуць вадзіцца тыгры», «Нараджэнне таленту».
20.45. Калыханка.
21.00. «Як справы, запаведнік?», «У гарах Дзігоры». Тэлевізійныя дакументальныя фільмы.
21.45. Крок.

Першая агульнасаюзная праграма

6.30. Раніца. «Запаведны калодзеж». Дакументальны фільм.
7.00. Ранішняя зорка.
8.00. Рытмічная гімнастыка.
8.30. Біржавыя навіны.
8.45. Тыраж «Спортлато».
9.00. Раным-рана.
10.00. На службе Айчыне.
11.00. Ранішняя забаўляльная праграма.
11.30. Клуб падарожнікаў.
13.00. Здароўе.
13.30. Новае пакаленне выбірае. «Экалагічны бумеранг».
15.00. ТСН.
15.15. «Я вам спяю». Песні А. Серага.
15.45. «Шмат галасоў — адзін свет». Народныя казкі і прытчы розных краін. «Маленькія зялёныя чалавечкі». (Кот д'Увуар).
15.50. «Алтай. Поры года». Тэлевізійны дакументальны фільм.
16.00. Сельская гадзіна.
17.00. Цырк, цырк, цырк. А. Родзін. Аўтограф.
17.10. Уолт Дысней прадстаўляе...
18.00. Футбол. Кубак СССР. Фінал. ЦСКА — «Тарпеда» (Масква).
19.55. «Май-майстравы, незвычайная машына і каралеваяка». Мультфільм.
20.10. «Наш любімы дэтэктыў». Кінаканцэрт.
21.00. Час.
21.40. «Масква — Брэст — Берлін. Новая дарога».
23.10. Што? Дзе? Калі?
0.10. Футбольны агляд.
0.40. Хранограф.
0.55. ТСН.
1.15. «Пад купалам цырка». Тэлевізійны мастацкі фільм.

Другая агульнасаюзная праграма

8.00. На зарадку станавіся!
8.20. «Песні ваенных гадоў». Канцэрт Я. Несцярэнкі.
9.10. «Малахітавая шкатулка». Мультфільм.
9.30. Відэаканал «Садружнасць».
12.00. Праграма Філа Донах'ю. «20 гадоў у эфіры».
13.00. Расійская энцыклапедыя. Лосеўскія гутаркі. Перадача 1-я «Цяга да дыялектыкі».
14.00. І Міжнародны конкурс баяністаў-акардэаністаў у Маскве.
15.00. Валейбол. Першынство сусветнай лігі. Мужчыны. Зборная Японіі — зборная СССР. Перадача з Японіі.
16.00. Педагогіка для ўсіх.
17.00. Тэлевізійны тэатр Расіі. «Месца для помніка». Фільм-спектакль паводле аднайменнага твора Д. Граніна.
18.45. Аўтарскае тэлебачанне.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Весткі.
20.15. Аўтарскае тэлебачанне.
21.00. Час (з сурдаперакладам).
21.40. Калаж.
21.45. «Васільеўская, 13». Дабрачынны вечар французскай фірмы «Аніральютэк» з удзелам артыстаў тэатра, кіно, эстрады. У перапынку **(23,00)** — Весткі.
23.45. І. С. Бах. Сялянская кантата. Перадача з Ноўгарада.

РАДЫЁ

23 чэрвеня

10.00 — «Жадаю Вам...» Канцэрт-віншаванне. 11.00 — «Па краінах і кантынентах». 11.30 — «У вольную часіну». 12.00 — радыёстанцыя «Саюз» 12.30 — «У свеце слоў». 13.00 — радыёстанцыя «Беларуская маладзёжная». Праграма «Савецкай Арміі салдат». 14.00 — «Чалавек сярод людзей». 15.15 — «Прэм'ера песні». Д. Яўтуховіч, Л. Пранчак. «Першы мой кумір». Спявае Л. Барткевіч. 15.30 — «Міжнародны агляд» 16.15 — «Вяртанне ў заўтра». Наша госця — паэтэса В. Аколава. 17.30 — «Сям'я». Радыёчасопіс. 19.31 — «Вясёлы эфір» Радыётэатр сатыры і гумару. 20.00 — «Дзень нашага жыцця». 20.15 — вячэрняя казка. 20.25 — «На творчы вечар Н. Мікуліч». Музычная перадача. 21.05 — І. Чыгрынаў. «Свае і чужынцы». Радыёспектакль. Частка 2-я, заключная. 22.15 — «Музыка і псіхатэрапія». 22.45 — «Спартыўны дзённік». 23.15 — «Шлягер-91». Фестываль эстраднай песні. Агляд.

НАДВОР'Е

22 чэрвеня

Усход, захад, даўжыня дня: Мінск — 4.37, 21.45, 17.08; Віцебск — 4.18, 21.43, 17.25; Магілёў — 4,26, 21.34, 17.08; Гомель — 4.33, 21.22, 16.49; Гродна — 4.54, 21.59, 17.05; Брэст — 5.04, 21.49, 16.45.

Сёння ўдзень па рэспубліцы чакаецца пераменная воблачнасць, пераважна без ападкаў. Тэмпература паветра ў Віцебску — 18—20, Магілёве — 19—21, Гродна — 21—23, Брэсце, Гомелі — 22—24, Мінску — 20—22 градусы цяпла.

У наступныя двое сутак чакаецца: 23 чэрвеня без ападкаў, 24 чэрвеня месцамі кароткачасовыя дажджы, навальніца. Тэмпература паветра ўначы 8—13, удзень — 20—25 градусаў цяпла.

Л. САНКЕВІЧ,
інжынер-сіноптык.

СОВЕТСКАЯ БЕЛОРУССИЯ. СЁННЯ Ў НУМАРЫ

Зварот Прэзідэнта СССР у сувязі з 50-годдзем пачатку вайны.

«Права на бессмяротнасць», «Я, крэпасць, вяду бой...», «Іду на таран!», «Дружба мацней за сталь», «Радкі, апаленыя вайной», «...Мы за цаной не пастаім». Матэрыялы, прысвечаныя 50-годдзю пачатку Вялікай Айчыннай вайны.

Сесія: дзень да днём.

Пятро Прыходзька. Экспрэс-партрэт.

«У садзе і агародзе». Парады садаводам.

«Ёсць лідэр, няма аўтсайдэраў». Футбол.

Фільмы тыдня. Анатацыі.

Красворд.

У канцы нумара.

Галоўны рэдактар У. Б. НАРКЕВІЧ.

НАШ АДРАС: 220041, гор. Мінск, Ленінскі праспект, 77, рэдакцыя газеты «Звязда».

ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 32-51-05, аддзела пісьмаў — 32-04-52; 32-41-92, рэкламы і аб'яў — 32-35-91, навін — 32-60-13.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Тыраж 102.822. Індэкс 63850. Зак. № 121.

Выходзіць 250 разоў на год. М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12